БАЦЬКАЎШЧЫНА

ОРГАН БЕЛАРУСКАЙ НАЦЫЯНАЛЬНА-ВЫЗВОЛЬНАЙ ДУМКІ

WHITERUTHENIAN NEWSPAPER "BACKAUSCYNA" ("FATHERLAND")

Authorized by EUCOM Hqs Civil Affairs Division, 1. January 1951, Nr. UNDP 225

Responsible Publisher: Wladimir BORTNIK

Printing Office: Buchdruckerei der Apostolischen Visitatur, München 8, Rosenheimer Straße 46a. — Telefon-Nr. 45 81 43

Circulation: 3500 copies. Sponsor: IRO

Post Adress: "Backauscyna", München 22, Herzog-Rudolf-Straße 49/III

Die Administration der Weißruthenischen Zeitung „BACKAUSCYNA"

München 22, Herzog-Rudolf-Straße 49/III

ГАЗЭТА ВЫХОДЗІЦЬ РАЗ У ДВА ТЫДНІ — ЦАНА 30 Н. ФЭН.

DIE WEISSRUTHENISCHE ZEITUNG „DAS VATERLAND" | THE WHITERUTHENIAN NEWSPAPER „THE FATHERLAND" | LE JOURNAL BIELORUSSIEN „LA PATRIE"

№ 69 — 31 жнівеня 1951 — ГОД ВЫДАНЬНЯ 5

Завастрэньне на Далекім і Блізкім Усходзе

Узаемадачыненьні дэмакратычнага Захаду з таталітарным Усходам можна параунаць зь нерэгулярнымі прыплывамі й адплывамі: адзін час, здаецца, яны выказваюць тэндэнцыю навет далёка ідучага злагаджэньня, каб за некалькі дзён ізноу дайсьці да ступені войстрага напружаньня. І гэтак увесь час. Паколькі Захад знаходзіцца у вабаронннай пазыцыі, а Усход у наступальнай, дык у руках апошняга знаходзіцца й поуная ініцыятыва у ходзе халоднае вайны. Заходні сьвет, знаходзячыся пад узьдзеяньнем тактычных або прапагандовых манэурау Савецкага Саюзу і прыймаючы адпаведныя для гэтага контрмеры сяньня, зусім ня ведае, што выкінуць Саветы заутра.

Гэтак яшчэ нядауна у савецкай палітыцы пачалі праяуляцца выразныя азнакі злагаджэньня наступальнага курсу і імкненьні, зразумела толькі навонкі, шукаць магчымасьцяу прымірэньня з Захадам. Гэткімі азнакамі было між іншым надрукаваньне у «Праўде» пасланьня ангельскага міністра замежных справау Морысона да народау Савецкага Саюзу і апублікаваньне пасьля цэламесячнага прамоучваньня звароту амэрыканскага кангрэсу да народау СССР, як і рэзалюцыя Вярхоунага Савету СССР і пісьмо ягонага старшыні Шварніка да прэзыдэнта Трумана, будучыя адказам на амэрыканскі зварот. [illegible]рнік, прапануючы у сваім пісьме [illegible]эрэнцыю пяцёх вялікіх гаспадар[illegible] (С[illegible], ЗША, [illegible]), Францыі й камуністычнага Кітаю), заяуляе адначасна, што «савецкі народ ня мае ніякіх падставау ня верыць у мірныя намеры амэрыканскага народу». Нядауна пачау выходзіць савецкі палітычны часапіс у ангельскай мове «Ньюс», як у першым гэтак і у другім нумары каторага выказваецца неабходнасьць і магчымасьць мірнага сужыцьця заходняга сьвету з Савецкім Саюзам і ягонымі сатэлітамі. Іншымі азнакамі савецкай «мірнай» палітыкі былі перагаворы аб перамір'і у Карэі, што пачаліся непасрэдна пасьля заявы Маліка цераз радыё ЗН 23 чэрвеня сёлета аб тым, што існуюць магчымасьці міру у Карэі, а таксама прыняцьце Саветамі запрашэньня да удзелу у канфэрэнцыі у Сан-Францыско у справе падпісаньня мірнага дагавору зь Японіяй ды згода на узнауленьне перагаворау аб звароце ЗША даугоу, вынікаючых з амэрыканскай ваеннай помачы Саветам, меліся таксама сьветчыць аб зьмене курсу савецкай палітыкі. Усе гэтыя праявы зьбегліся разам і сугэравалі думку, што Савецкі Саюз дзеля няведамых бліжэй мэтау хоча задэманстраваць ня толькі на славах, але й на дзеле сваю мірную палітыку, што заходняя прэса пачала навет гаварыць аб «новай фазе савецкай афэнзывы за мір».

Але такі стан зманлівых ілюзыяу трывау вельмі коратка. Раптоунае сарваньне камуністымі перамовау аб перамір'і у Карэі прывяло да новага, гэтым разам вельмі войстрага напружаньня узаемадачыненьняу між Захадам і Усходам.

1. КАНЦА ВАЙНЫ У КАРЭІ НЯ ВІДАЦЬ

Радыятэлеграмы прынесьлі 23 жнівеня сёлета трывожную вестку, што перагаворы у Кэсонгу у справе перамір'я у Карэі, якія распачаліся сем тыдняу таму назад, былі раптоуна у ночы з 22 на 23жнівеня камуністымі сарваныя. Ужо некалькі разоу камуністыя фабрыкавалі інцыдэнты, выкліканыя быццам войскамі ЗН, якія камплікавалі ход перагаворау. Але гэтым разам інцыдэнт быу так няудала справакаваны не пакідаючы ніякіх сумлівау, што камуністым моцна залежыць на сарваньні мірных перагаворау.

Цэлая справа прадстаулялася наступна: вечарам а 23,30 гадз. 22 жнівеня камуністыя выклікалі афіцэрау сувязі арміі ЗН і ім паведамілі, што альянцкі самалёт збамбардавау нэутральную тэрыторыю у непасрэдным суседзтве з будынкам, дзе адбывалася канфэрэнцыя аб перамір'і, маючы на мэце, — як было некалькі разоу падчыркнута у перададзенай у гэтай справе камуністычнай пратэстацыйнай ноце — замардаваньне камуністычнай мірнай дэлегацыі. На доказ гэтага камуністыя паказалі некалькі кускоу мэталю, што мелі быць каваламі альянцкай бомбы, і некалькі няглыбокіх ямау, быццам вырытых бомбамі, хаця яны настолькі былі мелкія, што маглі паустаць навет ад разрыву укапаных ручных гранатау. Калі афіцэры арміі ЗН запрапанавалі, каб сьледзтва было праведзена пры дзённым сьвятле, камуністычны палкоунік Чанг адкінуу катэгарычна гэтую прапазыцыю, заяуляючы а 2-ой гадзіне раніцы 23 жнівеня, што сьледзтва ужо закончанае і перагаворы сарваныя.

Гэтая заява камуністычнага афіцэра не пакідае найменшых сумлівау, што уся гэтая ігра была уплянаваная шмат раней. Такі важны крок, як сарваньне перагаворау, ня мог адбыцца без папярэдняга узгадненьня з урадамі пауночнай Карэі, чырвонага Кітаю і Савецкага Саюзу. На гэта патрэбна было-б мінімум некалькі дзён часу, а ня дзьве гадзіны, што аддзялялі мамэнт ад заінсцэнізаванага бамбардаваньня альянцкім самалётам нэутральнай тэрыторыі да асьветчаньня палкоуніка Чанга аб спыненьні перагаворау. Галоунае камандаваньне збройных сілау ЗН асьветчыла, што у дадзены мамэнт ніводзін самалёт ЗН не знаходзіуся навет блізка Кэсонгу й таму абвінавачаньні камуністых ня маюць пад [illegible] падставы. Гэтаксама и прэз. Труман на сваей тыднёвай прэс-канфэрэнцыі заявіу, што гэтая гісторыя з бамбардаваньнем «зьяуляецца новай камуністычнай маскарадай, мэты якой пакуль што няведамыя».

Некаторыя сымптомы прамаулялі за тым, што канфэрэнцыя у Кэсонгу аб перамір'і можа закончыцца пазытыуна. Гэтак ня у прыклад канфэрэнцыі чатырох заступнікау міністрау замежных справау у Парыжы, парадак дня канфэрэнцыі у Кэсонгу удалося устанавіць без асаблівых цяжкасьцяу. Апошнімі днямі падкамісыя абодвых бакоу працавала над вызначэньнем дэмаркацыйнай лініі й нэутральнай зоны. Хаця камуністы упіраліся за 38-ай паралеляй, як дэмаркацыйнай лініяй, а прадстаунікі арміі ЗН за цяперашняй лініяй фронту, то абодвыя бакі выказалі згоду на дасягненьне узаемнага кампрамісу. Пры гэтым прадстаунікі чырвонага Кітаю выказвалі больш ахвоты дасягнуць перамір'я, чымсьці прадстаунікі пауночнае Карэі. Некаторыя заходнія газэты паказвалі на тое, што камуністым моцна залежыць на прыпыненьні вайны у Карэі, якія, пабачыушы, што, апрача вялізарных стратау, гэтая вайна ня прынесла ім спадзяванае карысьці, хацелі як-небудзь выйсьці із няудала разьдзьмуханай імі авантуры. Іншыя, — а да іх належыу у першую чаргу старшыня дэлегацыі збройных сілау ЗН да перагаворау у Кэсонгу адмірал Джой — былі іншае думкі. Яны уважалі, што мірныя перагаворы у Кэсонгу былі заінсцэнізаваныя камуністымі дзеля чыста стратэгічных мэтау. Хадзіла камуністым іменна пра тое, каб на працягу зацягнутых перагаворау выкарыстаць час пасьля вялізарных сосскіх стратау для перадышкі на фронце перагрупаваць і сьцягнуць з Кітаю сьвежыя сілы дзеля [illegible] плянаванае на пазьней. Камандаваньне збройымі сіламі ЗН, улічваючы такую магчымасьць, бесьперапыннымі атакамі не давала спакою камуністычнай арміі на працягу усяго часу вядзеньня перагаворау.

Публічная апінія Захаду галоуную прычыну сарваньня камуністымі перагаворау аб перамір'і бачыць у тым, што Саветам патрэбная цяпер далейшая кампліканцыя сытуацыі на Далёкім Усходзе у сувязі з надыходзячай канфэрэнцыяй у Сан-Францыско дзеля падпісаньня мірнага трактату зь Японіяй. Савецкі Саюз, які заявіу аб сваім удзеле у гэтай канфэрэнцыі, будзе бясспрэчна імкнуцца яе сарваць або прынамсі адлажыць на неазначаны тэрмін падпісаньне мірнага дагавору зь Японіяй. Выклікаушы новае ускладненьне сытуацыі на Далёкім Усходзе, ён можа надзеіцца, што свае дэструкцыйныя мэты яму удасца лягчэй асягнуць.

Сяньня перад усім сьветам стаіць кардынальнае пытаньне, ці перагаворы аб перамір'і зьяуляюцца сарваныя ці толькі на некаторы час перарваныя. Назаутрае пасьля заінсцэнізаванага камуністымі інцыдэнту Пэкінскае радыё падало да ведама, што «у сувязі з новымі сьвядомымі нарушэньнямі нэутральнай зоны альянцкімі самалётамі» перагаворы перарываюцца. Было пададзена даслоуна, што «у міжчасе спатканьне падкамісыі дзеля перамір'я сяньня, 23 жнівеня, не адбудзецца». Галоунакамандуючы збройнымі сіламі ЗН генэрал Рыджвэй заявіу із свайго боку, што ён гатовы узнавіць перагаворы аб перамір'і, аднак станоука адкідае неабаснаваныя нічым абвінавачаньні камуністых аб нарушэньні альянцкімі самалётамі нэутральнай зоны.

Калі-ж акажацца, што перагаворы аб перамір'і канчальна сарваныя, [illegible] не астанецца безь вялізарнага уплыву на далейшы ход падзеяу на Усходзе. Гэта будзе вымоуна сьветчыць, што у плянах Масквы ляжыць ня толькі прадаужэньне вайны у Карэі, але й пашырэньне яе на іншыя тэрыторыі Далёкага Усходу. Гэта гаварыла-б за тым, што

(Заканчэньне на 4 балоне)

АД РЭДАКЦЫІ І ВЫДАВЕЦТВА

Пачаушы з папярэдняга 68 нумару, „Бацькаушчына" пачала выходзіць рэгулярна раз у два тыдні з тым, што у недалёкай будучыні, калі Рэдакцыя узмоцніцца на сілах, будзе яна выходзіць раз у тыдзень. Сталася гэта не дзякуючы натугам беларускага грамадзянства у Нямеччыне, дзе яно ужо, пасьля выэміграваньня аснауной ягонай часткі, прадстауляе сабою невялічкую жменьку, але дзякуючы натугам і ахвярнасьці нашага грамадзянства у іншых краінах Эуропы. Яно, ідучы за сваім нацыянальным абавязкам, выказала поунае зразуменьне патрэбы прынамсі аднэй рэгулярнай і на адпаведным узроуні пастауленай беларускай газэты у Эуропе. Але найбольш чула адклікнуліся на гэтую справу й прышлі з выдатнай ахвярнасьцю для утрыманьня „Бацькаушчыны" беларускія студэнты у Бэльгіі (Лювэн), якія усе, як адзін, згадзіліся із сваіх скромных стыпэндыяу сыстэматычна аддаваць на газэту пэуную іх частку, дзейна задакумэнтоуваючы гэтым свой патрыятычны абавязак.

Калі такім чынам справа сыстэматычнага й рэгулярнага выдаваньня „Бацькаушчыны" канчальна выясьнілася, Рэдакцыя зьвярнулася да прадстаунікоу нашых суродзічау ува усіх краінах іхнага расьсяленьня з просьбаю зарганізаваньня адпаведнае дапамогі як матарыяльнай, гэтак і у справе рэдакцыйнай. Амаль што на усе нашыя пісьмы былі атрыманыя пазытыуныя адказы з запэуненьнямі, што будзе усё магчымае для іх зроблена. Усе тыя беларусы, да якіх Рэдакцыя зьвярнулася з просьбаю узяць на сябе абавязак як рэдакцыйнага, гэтак і адміністрацыйнага прадстауніцтва „Бацькаушчыны" на дадзеную краіну, ахвотна згадзіліся выконваць гэты абавязак. Усё гэта сьветчыць аб тым, што нашае грамадзянства поунасьцю разумее й дацэньвае тую вялізарную нацыянальную ролю, якую выконвае роднае друкаванае слова. Усё гэта абнадзейвае нас у тым, што намечаны Рэдакцыяй і Выдавецтвам плян утрыманьня й урэгуляваньня „Бацькаушчыны" будзе выкананы.

Але мала таго, каб утрымаць „Бацькаушчыну" у форме скромнага двухтыднёвіка, выдаванага толькі на чатырох балонах ды прысьвечанага амаль выключна толькі беларускім нацыянальна-грамадзкім і палітычным пытаньням. Нашым заданьнем быць павінна, каб «Бацькаушчына» па магчымасьці найхутчэй сталася тыднёвікам, выдавалася прынамсі на шасьці балонах і асьвятляла таксама праблемы сусьветнае палітыкі, удзяляла належную увагу беларускім сацыяльным і культурным пытаньням, увяла сталы аддзел мастацтва й прыгожае літаратуры. Іншымі словамі, мы павінны імкнуцца, каб «Бацькаушчына» стала усебаковай і эурапэйскай газэтай у сьціслым значэньні гэтага слова.

Каб дасяцягнуць гэтую важную мэту, неабходная помач усяго беларускага грамадзянства на эміграцыі. У першую чаргу патрэбная помач матарыяльная. Забясьпечыць гэтую помач могуць ня столькі ахвяры паасобных адзінак нашага грамадзянства, сколькі масавая падпіска на газэту. У нас беларусау яшчэ на бацькаушчыне быу разьвіуся шкодны звычай, што сваю беларускую газэту трэба чытаць задарма. Вось-жа з гэтым няпрыгожым звычаем трэба раз назаусёды паконьчыць. Калі-б усе сьведамыя беларусы на эміграцыі куплялі «Бацькаушчыну» па яе намінальнай цане, што ніякім чынам не адбілася-б на бюджэце ніводнага з нас, дык не патрэбна было-б навет ніякіх ахвярау, і усе пастауленыя вышэй заданьні, што плянуе сяньня Рэдакцыя, былі-б лёгка дасягнутыя.

Таму намагаючыся выканаць гэтыя заданьні, мы кідаем лёзунг: **Не павінна быць аніводнага працуючага або іншым спосабам зарабляючага беларуса, які-б чытау «Бацькаушчыну» задарма! Таксама не павіна быць аніводнага сьвядомага беларуса, які-б яе ня чытау зусім!**

Мы зьвяртаемся да усяго беларускага грамадзянства на эміграцыі з гарачым заклікам, каб кінуты намі лёзунг яно вызнала за лёзунг свой собскі. Бо калі гэта станецца, тады намечаныя вышэй заданьні, узятыя на сябе Рэдакцыяй, будуць зьдзейсьненыя.

Апрача помачы матарыяльнай палюча неабходнай зьяуляецца й помач пры супрацоуніцтве у газэце. У сувязі з выэміграваньнем зь Нямеччыны амаль усяе беларускае масы, асталіся тут вельмі сьціплыя журналістычныя сілы, якія самі ня змогуць справіцца з намечанымі вышэй заданьнямі. Таму мы зьвяртаемся да усіх беларускіх публіцыстых ува усіх краінах, да усіх нашых паэтау і пісьменьнікау, да усіх навукоуцау і наагул да усіх людзей пяра з просьбай супрацоуніцтва у нашай газэце. Беларускіх мастакоу просім прысылаць рэпрадукцыі сваіх творау, якія будуць ахвотна памяшчацца на балонах нашае газэты.

У змаганьні кажнага народу за ягонае нацыянальнае й палітычнае вызваленьне заусёды адным з наймагутнейшых аружжау было роднае друкаванае слова. Ня менш важным і магутным аружжам ёсьць яно таксама у ідэалягічным змаганьні й беларускага народу за ягонае вызваленьне й гаспадарстваускую незалежнасьць. Ня гледзячы аднак на гэта, нашая прэса на эміграцыі была дагэтуль занядбанай спасярод усіх іншых дзяланак нашае нацыянальна-вызвольнае дзейнасьці. Таму нашае грамадзянства, усьведаміушчы сабе гэты вялізарны недахоп у нашай нацыянальна-грамадзкай і палітычнай дзейнасьці і зразумеушы усе тыя шкоды, што з гэтага ужо паусталі, павінна на справу нашае прэсы зьвярнуць сяньня асаблівую увагу.

Таму мы верым, што нашае грамадзянства, якое заусёды было чулае на усякія нацыянальныя патрэбы, зь ня меншай чульлівасьцю адклікнецца й на пастаулены намі тут заклік. Мы верым, што яно прыйдзе нам з належнаю помаччу й гэтым самым спрычыніцца да утрыманьня й узмацненьня аднэй з важных нашых нацыянальных пазыцыяу на эміграцыі — «Бацькаушчыны».

Памылкі паутараюцца

Мінае роуна дванаццаць год ад таго часу, калі 1 верасьня 1939 г. раптоуным заатакаванынем гітлерауская Нямеччынай Польшчы распачалася другая сусьветная вайна.

Гэтая вайна была тады гістарычнай канечнасьцю, як няухільны вынік змаганьня двух супярэчных сыстэмау, што заіснавалі тады у сьвеце. Супраць вольнага дэмакратычнага сьвету, што імкнууся да суладнага міжнароднага сужыцьця, абапёртага на справядлівасьці й пашанаваньні права, выступіла таталітарная сыстэма захопніцтва, якая, ламаючы усе прыродныя й людзкія законы, а толькі пры помачы фізычнае сілы намагалася здабыць гэгэмонію у сьвеце. Гэта былі нацыстауская Нямеччына, фашыстауская Італія і імпэрыялістычная Японія. Да гэтых падпальшчыкау вайны трэба аднесьці й Савецкі Саюз. Ня гледзячы на тое, што у далейшым ходзе вайны ен, будучы заатакаваны Нямеччынай, быу змушаны апынуцца на баку заходніх альянтау, то аднак калі-б ня пакт Молатау-Рыбэнтроп, то вайна, прынамсі у той час і пры тым укладзе сілау, яшчэ не пачалася-б.

Гэтая вайна вялася не за тую або іншую тэрыторыю, не за тыя ці іншыя канцэсыі, але за панаваньне над сьветам, за перамогу тае або іншае ідэі. Такім чынам яна была у вялікай меры вайной ідэалягічнай. Яна дзеля гэтага не магла скончыцца на паударозе, вынік яе ня мог быць палавічны. Мусіла перамагчы адна сыстэма пры поуным зьнішчэньні сыстэмы процілеглай.

Як ведама, гэтая вайна прынесла вялізарныя спусташэньні, дашчэнту зруйнавала цэлыя гарады, пацягнула за сабой астранамічнай сумы страты. Яна прынесла сьмерць і калецтвы многім мільёнам людзей, ня толькі ваюючым на фронце, але й цывільнаму насельніцтву. Хаця ад заканчэньня вайны мінула ужо шэсьць год, то раны, заданыя ёю, яшчэ незалечаныя і ня скора яшчэ людзкасьць зможа прыйсьці да нармальнага стану жыцьця, ня скора яшчэ вялізарныя матарыяльныя страты, прычыненыя вайной, змогуць быць выраунаныя новымі дасягненьнямі шляхам вялізарнага укладу працы і матарыяльных багацьцяу.

Запытайма цяпер, ці гэтай вялізарнай цаной крыві і матарыяльных вартасьцяу акупленая тая мэта, за якую вялася гэтая зьнішчальная вайна? Ці дэмакратычны сьвет вольнасьці, справядлівасьці й пашанаваньня права, які здабыу поуную мілітарную перамогу над ворагам, выкарыстау яе на тое, каб дасягнуць поунай бясьпечнасьці і загарантаваць людзкасьці доугатрывалы мір і умовы усебаковага прагрэсу? Не! Адказ на гэтыя кардынальныя пытаньні можа быць толькі нэгатыуны.

У канчальным выніку апошняй вайны быу зьнішчаны адзін вораг, але астауся ня менш небясьпечны вораг другі, які толькі у сілу вонкавага прыпадку у далейшай фазе вайны апынууся на баку заходніх альянтау. Гэты вораг ня толькі ня быу зьнішчаны, але наадварот, ён у выніку вайны пры помачы заходняга дэмакратычнага сьвету быу узмоцнены да нябывалых разьмерау. Пастановы Ялты, Тэгэрану й Патсдаму стварылі для Савецкага Саюзу нязвычайна спрыяльныя умовы для памнажэньня ягонае сілы, спрычыніліся да нябывалага дагэтуль абнагленьня расейска-бальшавіцкага імпэрыялізму. Дзякуючы палітыцы заходніх альянтау Сталін бязь ніводнага выстралу здабыу у Эуропе й Азыі тое, аб чым навет ніколі ня сьнілася расейскім царом. Да уступленьня у вапошнюю сусьветную вайну Сталін распараджауся 200 мільёнамі людзей, а сяньня ён усеуладна дыктуе сваю волю 800 мільёнам.

Сяньня сьвет, дзякуючы жахлівым памылкам дэмакратычнага Захаду, стаіць на парозе трэйцяй сусьветнай вайны, а некаторыя цьвердзяць, што яна ужо пачалася, калі браць пад увагу Карэйскія падзеі. У кажным выпадку вайна няухільная, незалежна навет ад таго, ці уважаць Карэю за ейную першую фазу ці толькі за пралёг да яе. Сяньняшнія ідэёвыя супярэчнасьці у сьвеце без параунаньня большыя, чымсьці тыя, што

(Заканчэньне на 2 балоне)

Разважны голас перасьцярогі

Шкоцкая Ліга за Свабоду Эуропы аб расейскім імпэрыялізьме

Ад Рэдакцыі: Шкоцкая Ліга за Свабоду Эуропы — шырака ведамая й уплывовая брытанская палітычная арганізацыя, якая заусёды выступае у абароне народау, паняволеных расейска-бальшавіцкім імпэрыялізмам і глыбака разумее ягоную істоту, нядауна асобна выдала спэцыяльны зварот у справе загрозы гэтага імпэрыялізму, падаючы спосабы абароны перад ім. Гэты зварот, з гледзішча на ягоную актуальную вартасьць, як і на тое, што ён поунасьцю адказвае нашаму становішчу у гэтым пытаньні, перадрукоуваем ніжэй у цэласьці.

«Шкоцкая Ліга за Свабоду Эуропы была заснаваная у 1944 г. для прадаужаньня дзейнасьці, распачатай у 1939 г., а накіраванай на фармаваньне публічнай апініі у справах Усходняй і Цэнтральнай Эуропы. Спэцыяльным яе заданьнем было перасьцераганьне цывілізаванага сьвету перад вялізарным разьмерам расейскае загрозы, якую выразна бачылі з самага пачатку закладчыкі Лігі.

Цераз расейска-нямецкі пакт із жніуня 1939 г. Расея й Нямеччына канчаткова пастанавілі непасрэдна распачаць вайну, дзелячы між сабою Эуропу. Пасьля гэтага прыблізна на працягу двух год Расея давала Нямеччыне усякую помач, якую толькі магла даць, з выразнай надзеяй, што Нямеччына й Вялікабрытанія узаемна абясьсіляцца, пасьля чаго Сталін зможа разваліць брытанскі команвэльт і заулладаць Эуропай бяз бою. Гітлер аднак яго расчараваў, саатакаваушы Расею у чэрвені 1941 г. Але гэта мела трагічны вынік, бо сьвет, які гаворыць паангельску, стауся сьлепа й поунасьцю прарасейскім. Ліга рабіла, што магла, каб перасьцерагчы гэты край, але амаль не спаткалася із зразуменьнем і падтрыманьнем.

У Тэгеране, Ялце й Патсдаме Сталін ня толькі атрымау усё тое, чаго прасіу, але Рузвэльт, падгавораны Гары Гопкінсам, чалавекам няглыбокім і без дасьветчаньня у замежных справах, ахвотна йшоу на усякія уступкі, выклікаючы зьдзіуленьне навет у бальшавіцкіх правадыроу. І цяпер, дзякуючы амэрыканскім палітыкам і фінансьерам, як і брытанскай нядбаласьці, Сталін пранік у цэлы сьвет і трымае яго у тэроры.

Далейшыя падзеі не запярэчылі абсалютна нічога, што Ліга прадбачыла й аб чым цьвердзіла. Расейскі несправакаваны напад на міралюбную, дэмакратычную і праспэруючую Фінляндыю і забойчыя умовы міру, накінутыя пераможнікам, дакладна паказалі на усякую кантынуаваную мэту расейскай палітыкі — падбіць сьвет. Анэктуючы фінскую правінцыю Карэлію, Расея атрымала гандлёвыя порты, якія яна перятварыла у моцна узброеныя ваенныя марскія базы. Фінляндыя была змушаная аддаць Пэтсамо, свой паўночны порт, даючы такім чынам Расеі непасрэдны доступ да паўночнага Атлянтыку, адкуль яна магла заатакаваць Брытанію, Канаду й Задзіночаныя Штаты. Была анэктаваная палавіна Польшчы. Пасьля захапленьня культурных, міралюбных і праспэруючых Эстоніі, Латвіі і Летувы дзесяткі тысячау спакойных і ні у чым невінных мужчын, жанчын і дзяцей былі адразу расстраляныя або дэпартаваныя на яшчэ горшую сьмерць у Сібір або арктычную частку Расеі. Нікому з тых, што асталіся, ня было дазволена жыць на шырокай на многа міляу прыморскай паласе, а ажыуленыя гандлёвыя парты трох гэтых гаспадарствау былі замененыя у звышнармальна сільныя ваенныя марскія, паветраныя й падводныя базы.

Але укаранаваньнем шаленства была перадача Маскве Усходняй Прусіі зь яе Балтыцкім узьбярэжжам, што даходзіла амаль да Любэкі і уключала у сябе вялікі порт Кэнігзбэрг, сяньня заменены у сільна уфартыфікаваную ваенную марскую базу.

Раней Балтыйскае мора было адкрытым для сьвету, будучы кантраляваным некалькімі гаспадарствамі, у інтарэсах якіх ляжала, каб было яно адкрытым, і якія, як Данія, Швэдыя, Фінляндыя, Эстонія, Латвія, Летува й Польшча, закрыць яго й не маглі. Цяпер, аднак, сталася яно расейскім возерам і можа быць закрытым у любы мамэнт. Цяпер наагул ня можа быць сумліву, што з Балтыцкіх базау можа быць дакананы напад, дзякуючы якому маглі-б быць захопленыя гэтыя краіны яшчэ перад тым, чымсьці мы даведаліся-б, што зьяуляемся заатакаванымі. І дзеля гэтага гэтыя краіны зьяуляюцца больш загрожаныя, чымсьці якая іншая часьць Эуропы. Мы зьвярнулі на гэта увагу у 1939 г. і зьвярталі увесь час пасьля гэтага, але без рэзультату. Нам нельга закінуць, што мы былі мудрыя пасьля выпадку, бо мы, як і кажны думаючы чалавек, былі імі ужо перад выпадкамі. Толькі адна газэта, што мела сьмеласьць або дар прадбачаньня, або адно й другое — «Скотсмэн», была тым адзіным брытанскім часапісам, які адкрыў свае балоны для нашага голасу перасьцярогі. У іншых месяцах нас усюды збывалі нічым, мы былі непапулярныя. А Сталін тымчасам зжынау багатае жніва: Румынія, Баугарыя, Чэхаславаччына, Альбанія, Мадзяршчына, Аустрыя, Усходняя Нямеччына з Берлінам — востравам на расейскім моры, — усё гэта найбольш наверыгоднае й недарэчнае міжнароднае пагадненьне, якое калі колечы было зроблена! І ён атрымау тое, чаго Расея жадала на працягу цэлых гэнэрацыяу, а чаго рэшта Эуропы, для собскае бясьпечнасьці, імкнулася унікнуць — зближэньне да Дарданэляу дзякуючы нашай помачы для ягонага здабыцьця нязвычайна важнага уплыву Дуная і кантролі над ім.

Падчас таго, калі мы былі занятыя дробнымі парахвіяльнымі справамі, Сталін прылучыу якраз тады да сваіх азыятыцкіх уладаньняу багатую кітайскую правінцыю Сін-Кіянг; тое самае сталася з Манголіяй, тое самае можа стацца зь іншымі тэрыторыямі, падчас таго, калі стратэгічныя базы першараднай важнасьці, як Курыльскія астравы, былі яму дабравольна падараваныя Рузвэльтам. Гэтага апошняга факту нельга ніяк вытлумачыць, бо якраз Курыльскія астравы знаходзіліся у стрэфе багатых прастораў, прылеглых да амэрыканскіх уладаньняу.

А цяпер, збудаваушы магутнасьць Расеі, увесь цывілізаваны сьвет знаходзіцца у цені чырвонага тэрору. Цяпер няма ані міру ані бясьпечнасьці у сьвеце, ані магчымасьці прагрэсу ці дабрабыту, — нічога апрача страху. Калі-б навет не дайшло да вайны, дык чаго-ж ёсьць вартым жыцьцё у такіх умовах? Што-ж можа быць зроблена, каб з гэтым пакончыць? І ці можа гэта усё скончыцца?

Пасьля шалёнага раззбраеньня мы цяпер шалёна зброімся і прапануем выдаваць тысячы мільёнау на абаронныя мэты, забіраем людзей ад прадуктыунай і канструктыунай працы для прадукцыі зброі дзеля далейшага зьнішчэньня людзкога жыцьця і собскасьці. Ці ёсьць такі думаючы чалавек, які-б паверыу, што калі такія прыгатауленьні будуць разьвівацца, Расея будзе сядзець ціха? Нашая талеранцыя дазволіла Расеі павылоуліваць і вывезьці у Расею самы цьвет нямецкіх навукоуцау і тэхнікау, ні менш здольных за амэрыканскіх. Пагляд, што Амэрыка мае манаполь або прынамсі першынство у жахлівых інструмэнтах зьнішчэньня, ёсьць небясьпечным самаабманам; гэта усё няпрауда.

Цывілізаваны сьвет зьяуляецца сяньня «антыкамуністычным», але ён ня ведае, як зрабіць свой антыкамунізм эфэктыуным, або навет чым камунізм ёсьць у запрауднасьці. Фактычна, пад назовам камунізм хаваецца расейскі імпэрыялізм дзеля змыленьня тых заходніх людзей, што маюць мяккія сэрцы й мяккія галовы. Расейскі імпэрыялізм быу такім самым, што й сяньня, найменш перад 800 гадамі, а ягонай палітыкай ад пачатку быу падбой сьвету. Прачытайце ягоную гісторыю й вы згодзіцеся. Справа ня у тым, ці Расея ёсьць царскай, бальшавіцкай, камуністычнай, сацыялістычнай (як падчас кароткатрывалага рэжыму Керэнскага) або яшчэ якой іншай; расейскі імпэрыялізм ёсьць прыродным і неадменным у кажным расейскім сэрцы.

Есьць нямала прыхільнікау Керэнскага, што карыстаюцца амэрыканскай фінансавай дапамогай, якіх адзіным жаданьнем ёсьць засесьці на крэслах Крэмлёускіх вяльможау і заняць месца Сталінцау, кіруючы непадзельным СССР толькі пад іншым назовам. Есьць расейскія эмігранты ,манархістыя, раманатыкі, таксама успамаганыя амэрыканцамі, якія, падобна францускім эмігрантам пасьля Францускай Рэвалюцыі, надзеяцца вярнуцца пад манархістычны рэжым, які яны пакінулі, нічога не навучыушыся у міжчасе. Абедзьве гэтыя групы імкнуцца да «Сьвятой Матушкі Расеі, адзінай і непадзельнай», зусім так, як гэта робіць Сталін. Яны адмауляюць вольнасьць і незалежнасьць для усіх, апрача для сябе. Дзейнасьць гэтых арганізацыяу прыносіць шмат задаваленьня для Крамля, бо яна дзеліць апазыцыю, супраць яго скіраваную, і вельмі прауды падобна, што Крэмль прызначыу сродкі для стварэньня іхных фондау, пры помачы якіх яны моцна трымаюцца. Засноуваюцца таварыствы для «Прыязьні з Расейскім Народам», забываючыся на той просты факт, што расейскі народ ня зьвычны нашай прыязьні. А чаму? Ад пяці год жыцьця дзеці там забіраюцца з пад апекі сваіх бацькоу; яны у школах і усюды, увесь час узгадоуваюцца у такім духу, што першым іхным абавязкам ёсьць ненавідзіць нас і усё вонках расейскае імпэрыі, і што яны зьяуляюцца «пануючым народам». Мы ня маем між сабой многа рэалістых.

Але там ёсьць і рух паняволеных народау, які Шкоцкая Ліга за Свабоду Эуропы першая вынесла на дзеннае сьвятло, даючы магчымасьць ягоным праваднікам у чэрвені 1950 г. у Эдынбургу падаць іхны пункт гледжаньня перад народамі, што гавораць паангельску. Гэта ёсьць падпольны й незалежніцкі рух уа усіх нерасейскіх краінах СССР.

У СССР ёсьць 70 мільёнау расейцау і ад 160 да 180 мільёнау нерасейцау. Гэтыя апошнія ненавідзяць камунізм, ненавідзяць бальшавізм, ненавідзяць расейскі імпэрыялізм. З гледзішча на узровень цывілізацыі, культуры й веры у праудзівую дэмакратыю яны далёка аперадзілі расейцау. На працягу цэлых гадоу яны больш менш змагаліся асобна, але нядауна яны скаардынавалі свае арганізацыі і ніколі ня спыняць змаганьня. Яны змагаюцца за сваю собскую свабоду й сувэрэнную незалежнасьць, і жахлівыя масакры з боку расейцау і рэпрэсыі ня робяць на іх ніякага уплыву.

Гэтыя мільёны гатовыя стацца саюзьнікамі Захаду, каб пакончыць назаусёды з чырвоным тэрорам. Яны знаюць расейскую тэрыторыю ,тактыку, рэсорты й мэтады у такой ступені, у якой Захад ня знау іх ніколі. Ня было-б-жа больш мэтазгодным і навет таней вызнаць іх за нашых саюзьнікау, чымсьці трацiць тысячы мільёнау для далейшых зьнішчэньняу? Ведама, адказ можа быць толькі адзін.

Гэтыя узапрауды дэмакратычныя нацыі, безь якіх-небудзь імпэрыялістычных амбіцыяу, ставяць адпаведныя вымаганьні. Яны мусяць быць сьпярша запэуненыя, безь якіх-небудзь упярэджаньняу, у іхнай поунай, вольнай, сувэрэннай незалежнасьці. Яны адкідаюць усякія фэдэрацыі, накінутыя ім прымусам. Між сабой яны жадаюць пастанауляць самі, з кім яны хацелі-б сфэдэравацца. Яны вельмі станоуча выступаюць супраць сьціданьня Захадам атамных ці гідрагэнавых або іншых бомбау на іхныя краіны. Яны паказваюць на тое, што сіла чырвонай арміі, аб якой думае Захад, зьяуляецца зманлівай. Вельмі вялікая часьць чырвонай арміі складаецца з нацыянальнасьцяу тых краінау, што вядуць акцыю супраціву. Калі яны будуць запэуненыя у будучай незалежнасьці іхных краёу, дык яны знойдуць сродкі навязаць зь ей кантакт, і чырвоная армія будзе разложаная. Будучы далёкімі ад прапагандаваньня сусьветнае вайны, нерасейскія народы уважаюць за свой адзіны плян уліквідаваць выбуху вайны, але калі-б аднак вайна выбухнула, яна была-б зьлёкалізаваная і скарочаная у часе. Паустанскія рухі зьяуляюцца экспэртамі расейскіх мэтадау, яны маюць свае собскія кантакты і сродкі інфармацыі за зялезнай заслонай, яны маюць мілітарныя й эканамічныя пляны, яны усе гатовыя да супрацоуніцтва з Захадам, калі гэтага Захад зажадае. Але трэба ясна здаць сабе справу, што яны жадаюць змагацца толькі для собскай незалежнасьці і што яны ня сьцерпяць заходняга насільля у такой-жа меры, як і усходняга.

Рухі супраціву, заініцыяваныя самымі народамі, якія упяршыню былі вынесеныя на дзеннае сьвятло Шкоцкай Лігай за Свабоду Эуропы, хутка здабылі падтрыманьне у Канадзе й ЗША, тады калі падтрыманьне з боку паудзённаамэрыканскіх рэспублікау было аднадумным. Асабліва у Канадзе й ЗША выдатныя палітыкі й іншыя праваднікі адкрыта дамагаюцца помачы для нерасейскіх народау, бачучы у гэтым адзіны шлях, каб пакончыць з тэрорам.

Шмат чаго ёсьць на карысьць такога курсу, які сяньня пачынае здабываць палітычнае падтрыманьне навет у Брытаніі. Тут прызнаецца справядлівасьць для малых народау, што «змагаюцца, каб быць вольнымі» ад жорсткай тыраніі, якой сьвет ніколі ня бачыу; там бясьпечнасьць і мір для заабсэрбаванага сьвету; там пэунасьць, што вялізарныя натуральныя рэсурсы гэтых нерасейскіх краінау будуць выкарыстаны для іхнага мірнага развою, замест таго, каб былі яны выкарыстоуваныя, як сяньня, выключна для будаваньня расейскай ваеннай магутнасьці. Бо расейская ваенная магутнасьць, будучы пазбауленай гэтых рэсурсау, спадзе да нязначных разьмерау. Прыпадкова, некалькі год таму назад мы апублікавалі інфармацыю, што расейская цяжкая індустрыя зьяуляецца накіраванай на прадукаваньне ваеннага матарыялу. На нас тады нападалі за пабодныя выказваньні, але сяньня уважаецца ужо гэта за факт навет брытанскім урадам. Шкоцкая Ліга заусёды упэуненая у фактах перад тым, чымсьці іх падаць да публічнага ведама.

Задзіночаныя Нацыі, Атлянтычны Пакт, Задзіночаная Эуропа, Эурапэйская Фэдэрацыя — ніводзін з гэтых сродкау ня мае й ня будзе мець ніякага эфэкту у паустрыманьні паходу Масквы на падбой сьвету. Адзіным сродкам, што яго паустрымае, што яго зьнішчыць, ёсьць распадзел усякай расейскай імпэрыі, тэй імпэрыі, ідэал і місыя якой заглыбака укараніліся у кажным расейскім сэрцы каб маглі быць вырваныя адтуль цер- якія-небудзь «пагадненьні» (падчыркнута намі — Рэд.).

Бо ёсьць яшчэ далейшая альтэрнатыва, што «пагадненьне» з Савецкай Расеяй можа спрычыніцца да таго, што Расея й Захад могуць жыць мірна адзін побач другога. Адзіным неабходным высьвятленьнем можа быць факт, што у цэлай сваей гісторыі Расея ніколі не датрымлівала ніякага пагадненьня і, калі-б яна зрабіла гэта цяпер, дык гэта абазначала-б самагубства, бо сусьветны падбой для камунізму (расейскага імпэрыялізму) ёсьць адзінай мэтай ягонага існаваньня. І няма найменшага доваду на тое, каб нехта у Расеі быу гатовы змагацца супраць рэжыму.

Нерасейскія народы у СССР, падпольнае змаганьне й незалежніцкія рухі якіх зьяуляюцца скаардынаваныя, у альфабэтычным парадку ёсьць наступныя: Альбанія, Армэнія, Азэрбайджан, Беларусь, Байгарыя, Казакія, Харваччына, Чэхія, Эстонія, Фінская Карэлія, Грузія, Мадзяршчына, Ідэль-Урал, Латвія, Летува, Паупочны Кауказ, Румынія, Сэрбія, Сібір, Славаччына, Славэнія, Туркестан, Украіна, налічваючыя усе разам 160 да 180 мільёнау супраць 70 мільёнау расейцау» (падчыркнута намі — Рэд.).

Памылкі паутараюцца

(Заканчэньне)

выклікалі другую сусьветную вайну. Тады захопніцкія імкненьні гаспадарствау восі былі усё-ж такі абмежаванымі у сваіх маштабах, то сяньня камунізм імкнецца да бесканкурэнцыйнага панаваньня над цэлым сьветам і да поунага зьнішчэньня у ім супярэчных яму ідэяу.

У 1939 г. яшчэ перад самым выбухам вайны заходні сьвет верыу, што усё-ж такі можна яе унікнуць, і рабіу у гэтым кірунку усякія натугі. Сяньня тыя, якія яшчэ наіуна вераць у нешта падобнае, належаць да зусім нязначнай меншыні, і іхная колькасьць усьцяж малее.

Але ці заходні сьвет, прыгатавуўшыся да генэральнага зудару з камуністычным агрэсарам, выцягнуу навуку з вайны папярэдняй, ці ён вучыцца на сваіх собскіх памылках, што прывялі да сяньняшняга сусьветнага напружаньня? Вось-жа адказ на гэтае пытаньне можа быць, на жаль, толькі палавічны. Прауда, Захад зразумеу, што ягоныя уступкі Савецкаму Саюзу былі для яго забойчымі. Таму сяньня палітыку уступак трэба уважаць за беспаваротна ужо скончанай. Таксама Захад зразумеу, што із Савецкім Саюзам дагаварыцца дыпляматычным шляхам нельга, што супрацоуніцтва між Захадам і Усходам немагчымае.

Але усё гэта толькі на бліжэйшую мэту. Вялізарнай памылкай асталося яшчэ тое, што ён разглядае камунізм абстракцыйна, ня бачачы таго грунту, зь якога ён вырас, і ня прыкмячаючы тае базы, на якой ён разьвіуся. Захад яшчэ недастаткова здае сабе справу з таго незапярэчнага гістарычнага факту, што Сталінскі бальшавіцкі імпэрыялізм зьяуляецца ні чым іншым, як толькі удасканаленай формай расейскага імпэрыялізму, кансэквэнтна праваджанага у жыцьцё расейскімі царамі, пачынаючы ад XV стагодзьдзя. Захад яшчэ ня хоча зразумець, што базай сусьветнага камунізму зьяуляецца чыста расейскі імпэрыялізм, захварбаваны сяньня на чырвоны колер.

Прауда, выказваньні такіх дзяржауных мужоу, як Этлі, Эчысон, а навет і прэзыдэнт Труман часамі падчырківаюць расейскі нацыянальны характар Сталінскага імпэрыялізму, але робяць з гэтага зусім адваротны вывад. Афіцыяльная палітыка Захаду, перадусім Амэрыкі стаіць яшчэ на становішчы захаваньня адзінай непадзельнай Расеі, накідаючы у ейных межах усе народы, ею паняволеныя. З гэтага выглядае, што Захад хоча зьнішчыць бальшавізм, але пакінуць ягоныя жывыя карэньні у форме расейскага імпэрыялізму. Гэты Захад ня хоча яшчэ зразумець прыродных імкненьняу паняволеных расейскім імпэрыялізмам народау да іхнае дзяржаунае незалежнасьці, сілаю заграбленае ім імпэрыялістычнай Расеяй, спачатку царскай, а потым бальшавіцкай. Вера Захаду у тое, што многанацыянальная Расея пасьля зьнішчэньня бальшавізму можа раптоуна перарадзіцца у Расею дэмакратычную, ня мае пад сабой ніякіх асноваў. Расейскі імпэрыялізм мае ужо пяцівяковую традыцыю. За гэты час Расея із невялікага Маскоускага княства, што абыймала бадай увесь расейскі народ, шляхам бесьперапынных заваяваньняу чужых народау і тэрыторыяу вырасла у найвялікшую у сьвеце імпэрыю.

За увесь гэты вялізарны перыяд часу Расея ніколі ня мела дэмакратычнай формы ураду й мець яе ня імкнулася. Дык якая-ж тады гарантыя, што гэтая Расея пасьля зьнішчэньня толькі Сталінскага рэжыму аутаматычна пазбудзіцца імпэрыялістычных імкненьняу і станецца дэмакратычнай Расеяй? І якая гарантыя, што усе нерасейскія народы, як беларусы, украінцы, туркестанцы, каукасцы й іншыя якія Захад хоча пакінуць у межах будучай Расеі, будуць цешыцца усімі дэмакратычнымі свабодамі? Гэтая гарантыя зусім такая самая, якая была дадзеная гэтым-жа Захадам Польшчы, Чэхаславаччыне, Мадзяршчыне, Румыніі й Баугарыі пасьля апошняй вайны.

Есьць тады фактам незапярэчным, што калі у надыходзячай вайне супраць Савецкага Саюзу стане Захад на такіх палітычных пазыцыях, ён пауторыць тыя-ж самыя памылкі, што й пасьля апошняй вайны.

Язэп Каранеускі

Др. Ст. Ст.

Паход супраць мовы

(Заканчэньне)

Пасьля другой сусьветнай вайны у сувязі з агульным абнаглелым паходам расейскага шавінізму супраць усіх нерасейскіх народау Савецкага Саюзу усільваецца й паход супраць нацыянальных моваў. Паколькі непарушальнай і агульнаабавязваючай догмай сталася тэорыя вышэйшасьці й вядучай ролі расейскага народу, патолькі гэтая вядучая роля была прыпісаная й за расейскай мовай. На ей і толькі на ей павінны разьвівацца і «узбагачвацца» усе нерасейскія мовы Савецкага Саюзу, зь яе чэрпаць патрэбны запас словау і граматычных формау ня толькі тых, якіх, прыкладам, дагэтуль ня было у дадзенай мове, але й тых, адпаведнікі якіх у дадзеных нерасейскіх мовах, зусім спэцыфічныя й правільныя для гэтых моваў, былі прызнаныя за архаізмы, правінцыялізмы або штучныя наватворы. Гэтыя «архаізмы», «правінцыялізмы» або «штучныя наватворы» у запрауднасьці былі ня чым іншым, як тыповымі для гэтых моваў словамі ці асаблівасьцямі, агульна ужыванымі на усей тэрыторыі дадзенага народу. Уся бяда заключалася выключна у тым, што гэтыя словы й асаблівасьці найбольш адрозьнівалі гэтыя мовы ад мовы расейскай.

Такая палітыка у дачыненьні да нерасейскіх моваў была сьвядомай і адкрытай іхнай русыфікацыяй, накіраванай на поунае зьнішчэньне гэтых моваў і на замену іх мовай расейскай. Гэты кірунак афіцыяльнай моунай палітыкі усанкцыяніравау і узаконіу сам Сталін у сваім артыкуле «Марксизм и вопросы языкознания», надрукаваным у «Прауздзе» за 20. 6. 1950 г. У гэтым артыкуле між іншым чытаем: «Зусім няправільна было-б думаць, што у выніку скрыжаваньня («скрещивания»), скажам, двух моваў атрымліваецца новая трэйцяя мова, не падобная ні на адну із скрыжаваных моваў і якасна розная ад кажнай зь іх. У запрауднасьці пры скрыжаваньні адна мова звычайна выходзіць пераможніцай, захоувае свой асноуны слоунікавы фонд і прадаужае разьвівацца паводля нутраных законау свайго разьвіцьця, а другая мова трациць паступова сваю якасьць і адмірае... Гэтак было, прыкладам, з расейскай мовай, зь якой скрыжоуваліся («скрещивались») у ходзе гістарычнага разьвіцьця мовы раду другіх народау і якая выходзіла заусёды пераможніцай».

У гэтых словах сказана усё. Уся савецкая практыка з мовамі нерасейскіх народау СССР і ёсьць якраз гэтым «скрыжоуваньнем» іх з мовай расейскай. Толькі калі паводля словау Сталіна «расейская мова выходзіла заусёды пераможніцай» пры скрыжаваньні зь іншымі мовамі **«у ходзе гістарычнага разьвіцьця»** (падчыркнута намі), то цяпер гэтае «скрыжоуваньне» праводзіцца шляхам жорсткага прымусу, падмацоуванага, дзе трэба, нячуваным тэрорам. Дык ясна тады, якую будучыню прыгатауляе расейскі бальшавізм усім мовам народау Савецкага Саюзу.

Кажнае выказваньне Сталіна, як ведама, зьяуляецца неадменным законам для усіх жыхароу Савецкага Саюзу. Што у дадзеным выпадку ягонае прарочаньне аб растапленьні й поуным заніку усіх нерасейскіх моваў СССР у «вялікай», «перадавой» і заусёды «пераможнай» мове расейскай мае быць законам асабліва важным і актуальным, сьветчыць дастаткова факт, што ува усім Савецкім Саюзе была нязвычайна шумна адзначаная першая гадавіна паяуленьня ужо успомненага Сталінскага артыкулу, як факт нязвычайнае гістарычнае важнасьці.

Усе савецкія акадэміі навук і іншыя навуковыя установы адзначалі яго спэцыяльнымі «навуковымі» сэсіямі, паасобныя языкаведы абвесьцілі з гэтае нагоды спэцыяльныя артыкулы, у якіх падчырківалі нязвычайную «геніяль-

На пройдзеным шляху

Часта з боку нашых сцэптыкау і пэсымістых прыходзіцца чуць няправільны й неабаснаваны закід, што беларуская эміграцыя у Нямеччыне на працягу цэлых шасьці год ад заканчэньня вайны нічога паважнага не зрабіла ані у галіне палітычнай ані нацыянальна-грамадзкай, што яна гэты увесь час змарнавала толькі на нутраныя сваркі й на міжсобнае змаганьне за уладу й становішчы у грамадзянстве. Паколькі падобныя пагляды падзяляюць многія нашыя суродзічы, не без карысьці будзе тады кінуць вокам на пройдзены шлях за апошніх шэсьць год у нашым выгнанскім жыцьці у Нямеччыне й хоць агульна падсумаваць прынамсі найважнейшыя нашыя здабыткі у розных галінах жыцьця й дзейнасьці, якія нам, ня гледзячы на нязвычайныя труднасьці й перашкоды, дасягнуць удалося.

1. У ГАЛІНЕ НУТРАНАЕ Й ВОНКАВАЕ ПАЛІТЫКІ

Беларуская палітычная дзейнасьць у Нямеччыне спачатку была праводжаная Замежным Сэктарам Беларускага Нацыянальнага Цэнтру, які быу аднаулены й рэарганізаваны на зьезьдзе беларускага палітычнага актыву 15 жніленя 1945 г. у Рэгензбургу. Гэтая нацыянальна-палітычная арганізацыя павяла даволі інтэнсыуную працу у кірунку кансалідацыі беларускага грамадзянства й актывізацыі нацыянальна-палітычнае дзейнасьці у ягоных радох. Паколькі Беларускі Нацыянальны Цэнтр быу арганізацыяй міжпартыйнай і абыймау розныя палітычныя кірункі й угрупаваньні, адразу паустала патрэба апрацаваньня супольнай палітычнай плятформы, што й было зроблена у прынятай 15 лістапада 1946 г. Дэклярацыі БНЦ і у розных адозвах, зваротах ды артыкулах, друкаваных пераважна на балонах часапісу «Рух». БНЦ з самага пачатку праявіу даволі актыуную дзейнасьць і арганізацыйную пружыністасьць. Ад яго амаль заусёды выходзіла ініцыятыва усякіх грамадзкіх і палітычных акцыяу, праводжаных сярод беларускага грамадзянства, ён-жа пераважна брау на сябе кірауніцтва у іх правядзеньні. Такім чынам гэтая арганізацыя ня толькі трымала руку на пульсе нашага грамадзкага й палітычнага жыцьця у Нямеччыне, але у ня меншай меры яго арганізавала й ім кіравала.

Апрача дзейнасьці нутранай, БНЦ хутка пасьля свайго аднауленьня навязау кантакт з палітычнымі прадстауніцтвамі некаторых паняволеных бальшавізмам народау, як і з палітынымі арганізацыямі міжнацыянальнымі, бяручы заусёды актыуны удзел у іхнай працы.

У канцы 1947 г. актывізуюцца й рэарганізуюцца нашыя гаспадарствауския органы — Рада і Урад Беларускай Народнай Рэспублікі, якія у першую чаргу пераймаюць кірауніцтва нашай палітычнай дзейнасьцю, як і арганізуюць акцыю дыпляматычную. Як у вадным, гэтак і другім кірунку Урад БНР дасягнуу не малых посьпехау. Асаблівай ягонай заслугай было рэпрэзэнтаваньне беларускіх незалежніцкіх ідэалау перад заходнімі гаспадарстваускімі дзейнікамі, як і навязаньне адпаведных кантактау і супрацоуніцтва з эгзыльнымі урадамі паняволеных бальшавізмам народау.

Як палітычная, гэтак і грамадзкая дзейнасьць у Нямеччыне была моцна паралiжаваная зарубежніцкай акцыяй, якая праявілася ужо у 1947 г. Некаторым, што стаялі воддаль беларускага руху, здавалася, што падзел беларускага грамадзянства на незалежнікау-бэнэрауцау і зарубежнікау — гэта чыста нутранае беларускае зьявішча, а таму самі-ж беларусы, як аднаго, гэтак і другога кірунку, паносяць за яго віну. Тымчасам-жа зарубежніцтва было ня чым іншым, як аднэй і з формау расейскае дывэрсыі, якая на працягу усяе гісторыі беларускага нацыянальна-вызвольнага руху дзеіла на нашую шкоду, будучы інсьпіраванай расейскімі палітычнымі дзейнікамі. Хаця змаганьне з зарубежніцкай дывэрсыяй праглынула шмат нашых нацыянальных сілау і энэргіі, якія маглі-б быць выкарыстаны для пазытыуных творчых мэтау, было яно аднак неабходным. Яно скансалідавала усё нашае нацыянальна думаючае грамадзянства вакол незалежніцкіх ідэалау беларускага народу й адкрыла вочы усім тым беларусам, што спачатку прысталі да зарубежнікау, наіуна паверыушы у нацыянальную чыстасьць гэтага кірунку. У выніку гэтага змаганьня зарубежнітва было поунасьцю пераможанае, бо грамадзянства аб'ектыуна пабачыла ягоныя антыбеларускія мэты.

2. НА НІВЕ ДЗЕЙНАСЬЦІ ГРАМАДЗКАЙ

Агульнай грамадзкай дзейнасьцю кіравалі, як ведама, нашыя Зонныя Беларускія Камітэты, пазьней-жа зьверхняе кірауніцтва пераняу цэнтральны Беларускі Нацыянальны Камітэт у Нямеччыне. Спачатку гэтая дзейнасьць бадай выключна палягала на выдзяленьню беларусау з чужанацыянальных лягерау і арганізаваньню лягерау беларускіх. Гэтая важная й адказная праца напатыкалася даужэйшы час на вялізарныя труднасьці галоуна з тае прычыны, што ані амэрыканскія, ангельскія й францускія вайсковыя акупацыйныя улады ані УНРРА не вызнавалі тады беларусау за апрычоную нацыю, а абазначалі іх паводля іхнае гаспадарствауское прыналежнасьці да 1939 г.

Ня гледзячы на гэта, усё-ж такі удалося зарганізаваць некалькі беларускіх лягерау, а у лягерах чужанацыянальных, дзе пражывала большая колькасьць беларусау, паусталі беларускія зарганізаваныя нацыянальныя групы, кіраваныя мясцовымі беларускімі камітэтамі.

Апрача гэтага, Беларускі Нацыянальны Камітэт, як і Камітэты Зонныя, увесь час вёу інтэнсыуную акцыю перад унраускімі й вайсковымі уладамі у вабароне правоу беларускіх перамяшчэнцау. Гэтая акцыя укаранавалася пасьпехамі, бо у канцы 1947 г. унраускія й вайсковыя акупацыйныя улады вызналі беларусау за апрычоную нацыю, прызнаючы ім выплываючыя з гэтага правы, а у канцы 1949 г. IРО вызнала Беларускі Нацыянальны Камітэт за афіцыяльнае прадстауніцтва беларускае эміграцыі у Нямеччыне.

Наагул трэба адцеміць, што у вагульным працэсе беларускай нацыянальна-грамадзкай, арганізацыйнай і культурна-асьветнай дзейнасьці беларускія камітэты адыгралі вялікую ролю.

На гэтым месцы трэба коратка успомніць пра нашую прэсу й выдавецтва. З тае прычыны, што да канца 1947 г. вайсковыя акупацыйныя й унраускія улады не вызнавалі беларусау за апрычоную нацыю, не магла да гэтага часу паявіцца беларуская друкаваная прэса, бо нельга было атрымаць на яе абавязваючых ліцэнзыяу. Дзеля гэтага у меру канечнасьці прыходзілася абмяжоувацца толькі ратататарнымі выданьнямі. Толькі у канцы 1947 г. удалося атрымаць ліцэнзыю на выдаваньне тыднёвіка «Бацькаушчына» і літаратурнага месячніка «Сакавік». Трэба аднак прызнаць, што нашая прэса у Нямеччыне усё-ж такі была даволі сьціплай прапарцыянальна да агульнай як палітычнай гэтак і грамадзкай дзейнасьці. Такое зьявішча можна вытлумачыць адносна невялікай колькасьцю беларусау у Нямеччыне і яшчэ меншай колькасьцю беларусау зарганізаваных у сваіх нацыянальных лягерах.

Калі ходзіць пра выдавецтва наагул, то яно з выжэй успомненых прычынау разьвівалася слаба, хаця удалося за гэты час выдаць некалькі кніжак, школьных падручнікау ды зборнікау мастацкае літаратуры.

Асобна трэба успомніць пра працу нашае моладзі, згуртаваную у арганізацыі беларускіх скаутау і скаутак. Беларускія скауты асабліва у такіх пунктах, як Рэгензбург, Міхэльсдорф, Віндзішбэргердорф, Остэргофэн, Мітэнвальд, Ватэнштэт і інш былі добра зарганізаваныя й правялі вялікую узгадавауччую і нацыянальную працу сярод беларускае моладзі.

Зь дзейнасьці іншых арганізацыяу на асаблівую заслугоувае увагу Задзіночаньне Беларускіх Вэтэранау і Задзіночаньне Беларускіх Жанчын. Абедзьве гэтыя арганізацыі прарабілі кажная па сваей лініі не малую работу як сярод сваіх сяброу, гэтак і сярод усяе нашае эміграцыйнае масы у Нямеччыне. Задзіночаньне Беларускіх Жанчын, асабліва у Остэргофэне, прыгожа адзначылася у акцыі матарыяльнае дапамогі для хворых і вязьняу.

3. ФРОНТ КУЛЬТУРНА-АСЬВЕТНЫ Й РЭЛІГІЙНЫ

Культурна-асьветная дзейнасьць магла разьвівацца толькі там, дзе беларусы знаходзіліся у собскіх нацыянальных лягерах ці наагул тварылі большыя зарганізаваныя групы. У такіх асяродзьдзях часта ладзіліся даклады й рэфэраты на гістарычныя, літаратурныя й агульныя тэмы, сьвяткаваньні-акадэміі з нагоды нацыянальных сьвятау, літаратурныя вечары, выстаукі беларускага народнага мастацтва й г. п. На асаблівую увагу заслугоувалі тэатральныя прадстауленьні й канцэрты, ладжаныя аматарскімі трупамі ды хорамі, якія існавалі пры кажным беларускім лягеры.

Асобна трэба выдзяліць прафэсыянальную беларускую тэатральную трупу «Жыве Беларусь». Гэтая трупа аб'ехала некалькі разоу усе тры зоны заходняй Нямеччыны, дзе у беларускіх і чужанацыянальных лягерах сваімі канцэртамі, пастауленымі на высокім мастацкім узроуні, годна папулярызавала беларускае тэатральнае й песеннае мастацтва перад многанацыянальнымі масамі ДП, як і прадстаунікамі акупацыйных і унраускіх уладау ды нямецкім грамадзянствам. У вагульным балянсе беларускае тэатральна-мастацкае дзейнасьці трупа «Жыве Беларусь» адыграла вялікую ролю. Нельга абыйсьці моучкі аматарскай, але на адпаведнай артыстычнай вышыні пастауленай, канцэртнай трупы беларускіх студэнтау у Марбургу, якая з сваімі умела зарганізаванымі канцэртамі наведала усе большыя беларускія асяродзьдзі у Нямеччыне.

Так як беларуская культурная праца магла праводзіцца толькі у большых зарганізаваных беларускіх асяродзьдзях, тое самае адносіцца й да беларускага школьніцтва. Усюды там, дзе знаходзілася большая група беларусау, працавалі беларускія пачатковыя школы. У большых беларускіх лягерах былі й свае сярэднія школы — гімназыі, як у Рэгензбургу, Міхэльсдорфе, Віндзішбэргердорфе, Остэргофэне й Ватэнштэце.

Важныя падзеі адбыліся за гэты час у галіне беларускага праваслаунага царкоунага жыцьця. Калі япіскапы Беларускай Праваслаунай Аутакефальнай Царквы, па нацыянальнасьці расейцы або зрусыфікаваныя беларусы, самачынна прылучыліся у 1946 г. да Расейскай Праваслаунай Зарубежнай Царквы, БПАЦ асталася без сваей герархіі, а беларускія праваслауныя вернікі без рэлігійнае апекі. Такі стан быу нязвычайна шкодны ня толькі з гледзішча на рэлігійныя патрэбы беларускага грамадзянства, але й з гледзішча нацыянальнага. Таму на просьбу беларускіх праваслауных вернікау япіскап Украінскай Праваслаунай Аутакефальнай Царквы Сяргей у чэрвені 1948 г. узяу пад сваю апеку асірацелую БАПЦ, а у сьнежані 1949 г., пасьля высьвячэньня на япіскапа архімандрыта Васіля, паустау Сьвяшчэнны Сынод Япіскапау БАПЦ, які й абвесьціу адраджэньне БАПЦ. Пасьля гэтага ажыло нанова беларускае праваслаунае рэлігійнае жыцьцё, і ужо сяньня амаль ува усіх краінах пасяленьня беларусау існуюць прыходы БАПЦ.

Факт аднауленьня БАПЦ меу нязвычайна вялікае нацыянальнае значэньне, бо дзякуючы гэтаму было выбіта войстрае аружжа з рук расейцау, якія пры помачы сваей царквы й свайго духавенства, намагаліся, як і за часоу царызму, русыфікаваць беларусау.

* * *

Такі у вагульным і пэуне-ж няпоуным нарысе пройдзены шлях дзейнасьці беларускае эміграцыі у Нямеччыне. Пэуне-ж, было у ей многа заганау і недахопау, залежных і незалежных ад нас. Але калі узяць пад увагу даволі малую колькасьць беларускае эміграцыі у Нямеччыне у параунаньні з эміграцыямі іншых нацыянальнасьцяу і тыя нязвычайна вялікія цяжкасьці й перашкоды, якія яна напатыкала на сваім шляху, то, зусім аб'ектыуна сьцьвярджаючы, у гісторыі беларускага эміграцыйнага руху дзейнасьць нашае эміграцыі у Нямеччыне напэуна займе не апошняе месца.

Алесь Крыга

Расейскія эмігранты актывізуюцца

Пасьля таго, калі разваліласся ведамая Фюсэнская канфэрэнцыя чатырох расейскіх палітычных арганізацыяу галоуна із за разыходжаньняу у справе нацыянальнага пытаньня, расейскія эмігранты ня спынілі сваей працы над стварэньнем агульнапалітычнага расейскага цэнтру і арганізацыі, што мела-б выступаць ад імя й паняволеных бальшавізмам нерасейскіх народау. Для заканчэньня гэтае акцыі спэцыяльна нядауна прыехау із ЗША у Нямеччыну А. Керэнскі у таварыстве іншых расейскіх эміграцыйных палітыкау, як В. Зензінау, Б. Нікалаеускі, праф. Курганау і другія. 17 жніленя сёлета адбылася у Мюнхэне канфэрэнцыя пяці расейскіх палітычных арганізацыяу з удзелам Керэнскага: Лігі Змаганьня за Народную Свабоду, Нацыянальна-Працоунага Саюзу (салідарыстыя), Саюзу Змаганьня за Свабоду Расеі, Расейскага Народнага Руху і Саюзу Змаганьня за Вызваленьне Народау Расеі (СБОНР). Вось-жа цяпер усе гэтыя арганізацыі — відаць пад узьдзеяньнем пэрспэктывы атрымліваньня грашовых фондау, што маюць паходзіць з амэрыканскіх крыніцау — дагаварыліся, і агульна-палітычны цэнтр, на канфэрэнцыі у Штутгарце 20 жніленя, без манархістых, быу створаны.

Але на гэтым не канец. Даведваемся, што створаны у Штутгарце г. зв. «Савет Вызваленьня Народау Расеі» прэтэндуе выступаць ня толькі ад імя расейцау, але і усіх нерасейскіх народау, паняволеных бальшавізмам.

Як падае «Нью Ерк Таймс» за 12. 8. 1951 г., «новы антысавецкі цэнтр будзе мець фінансавае падтрыманьне фонду «Амэрыканскага Камітэту Вызваленьня Народау Расеі», прыватнай амэрыканскай арганізацыі, узначаленай Лаёнсам».

Нашае становішча да новаутворанага «Савету Вызваленьня Народау Расеі» мы займем у вадным з наступных нумароу «Бацькаушчыны». Тут хочам толькі адцеміць, што новая расейская арганізацыя, узурпуючая сабе права выступаць і ад нерасейскіх народау, ёсьць дакладнай копіяй уласаускага Камітэту Вызваленьня Народау Расеі (КОНР), створанага пры актыуным падтрыманьні нямецкага нацыстаускага ураду у Празе 14 лістапада 1944 г. Ня углыбляючыся навет у палітычныя праграмы гэтых арганізацыяу, згары можна сьцьвердзіць іхны выразна імпэрыялістычны характар. Аб гэтым ужо гавораць самыя іхныя назовы, дзе усе нерасейскія народы СССР падводзяцца пад супольны назоунік — «народы Расеі». Кажнаму граматнаму чалавеку ведама, што у СССР няма ніякіх народауРасеі. а ёсьць толькі расейскі народ, які жыве на расейскай этнаграфічнай тэрыторыі, і многія нерасейскія народы, сілаю заграбленыя царскім, а потым бальшавіцкім імпэрыялізмам, якія таксама жывуць на сваіх собскіх этнаграфічных тэрыторыях.

Ня менш вымоуным ёсьць і той факт, што расейскія эмігранты дагэтуль ніяк не маглі ці не хацелі знайсьці больш менш адпаведнага лідэра, які-б узначаліу іхны імпэрыялістычны рух. Усе яны былі у тэй або іншай форме калябарантамі з бальшавізмам. Гэтак Уласау, блізкі й адданы Сталінскі супрацоунік у нядауным мінулым, раптам стауся антысталінцам толькі тады, калі папау у нямецкі палон і калі, ратуючы сваю скуру, згадзіуся узначаліць антыбальшавіцкі рух. Ізноу-жа Керэнскі, які патрануе сяньняшняму задзіночаньню расейскае эміграцыі, у мінулым, як прэм'ер часовага расейскага ураду у 1917 г., выдатна спрычыніуся да захопу улады бальшавікамі. Ен-жа яшчэ сяньня, аблудна й цынічна заяуляючы аб правох нерасейскіх народау на іхную дзяржауную незалежнасьць, што маюць быць прызнаныя у будучыні на аснове усенароднага плебісцыту, меу адвагу цьвердзіць, што лепей адзіная й непадзельная Расея із Сталінам на чале, чымсьці Расея дэмакратычная, без народау, ею паняволеных.

З такімі правадырамі далёка не заедзеш!

насьць» Сталіна у галіне языкаведы, зазначаючы пры гэтым, што гэтая галіна навукі узыйшла цяпер на новы, адзіна правільны шлях. А уся савецкая прэса прысьвяціла гэтай падзеі перадавыя артыкулы.

Увесь гэты шум над артыкулам Сталіна аб марксызьме й языкаведзе зьяуляецца ня чым іншым, як грознай азнакай таго, што зрэалізаваньню пастулятау Сталіна у галіне мовы будзе прысьвечаная цяпер асаблівая увага.

Як гэтыя пастуляты рэалізуюцца на практыцы, аб гэтым сьветчаць усе факты й прыклады, прыведзеныя ужо у гэтым артыкуле.

Што сяньня дырэктывы Сталіна у галіне мовы зьяуляюцца пасьпешна праводжанымі у жыцьцё, можам бачыць із савецкай прэсы. У ей сяньня аж роіцца ад розных «навуковых» і публіцыстычных артыкулау, у якіх кладзецца асаблівы націск на русыфікацыю мовау нерасейскіх народау незалежна ад таго, ці гэта будуць народы яшчэ мала разьвітыя ці высака культурныя. Гэтак у «Литературной Газете» за 28 красавіка 1951 г. адведзены вялізарны аддзел «Расейская мова у нацыянальных школах» пад агульным лёзунгам: «Расейская мова, мова вялікага расейскага народу, стварыушага самую перадавую у сьвеце сацыялістычную культуру, мова Леніна й Сталіна, зьяуляецца дастоінствам і духовым аружжам кажнага савецкага чалавека, якой-бы нацыянальнасьці ён ня быу». У гэтым аддзеле зьмешчана рад артыкулау языкаведау некаторых нерасейскіх народау аб ролі й заданьнях расейскае мовы у разьвіцьці мовау іншых народау. Прыкладам якут Мікалай Дамажакау наступнымі словамі захопліваецца расейскай мовай, як асновай для далейшага разьвіцьця мовы сваей собскай: «Мову Леніна, Сталіна, Белінскага, Чарнышэускага, Пушкіна, Талстога, Гогаля, Тургенева, Горкага, Маякоускага мы лічым магутным аружжам, безь якога немагчымае пасьпяховае стварэньне какаскай культуры — нацыянальнай па форме, сацыялістычнай па зьместу». Там-жа у іншым артыкуле латыш Андрэй Упіт наступнымі словамі абураецца, што латыская моладзь ня ведае расейскае мовы: «На многіх зборках старыя кадравыя работнікі дасканала разумелі тав. Чуткіх (аднага расейскага ляурэата Сталінскай прэміі, што рабіу даклады для латышоу — Ст. Ст.), а некаторая частка моладзі, сярод якой было нямала камсамольцау, скончыушых нядауна ФЗО і рамесьніцкія школы, прасіла каб ім пераводзілі мову слаунага расейскага работніка. Сумна бачыць гэта, таварышы! Не павінна быць сяньня аніводнага чалавека ня толькі у Латыскай ССР, але і у іншых братніх рэспубліках нашае краіны, які ня знау-бы расейскае мовы, не вывучау-бы расейскае мовы».

Як сяньня прывіваецца расейшчына нерасейскім мовам можам бачыць із артыкулу Леаніда Чадамба з таго-ж нумару «Литературной Газеты». Гаворачы аб мове тувінскага народу, якая бліскуча быццам разьвіваецца на аснове мовы расейскай, ён піша« «Няграматны у нядауным мінулым тувінец стауся цяпер будауніком камуністычнага грамадзтва. Ен мае усе умовы для культурнага шчасьлівага жыцьця, ён бесьперапынна расшырае свой палітычны кругазор. Гэта зрадзіла неабходнасьць у новых словах і выражэньнях. Расейскія словы: «савет», «бальшавік», «партыя», «калгасьнік», «хлеб» (бедныя тувінцы, відаць да бальшавікоу яны ня толькі ня ведалі, што такое хлеб, але й ня мелі слова для яго названьня — Ст. Ст.), «трактар», «самалёт», «працадзень», «фабрыка», «школа», «сад», сталі у нас словамі роднымі, тувінскімі».

Аб ролі й заданьнях расейскае мовы сярод мовау іншых народау гаворыць акадэмік В. Вінаградау у вартыкуле «Савецкая языкаведа на новым шляху» («Правда» за 20. 6. 51) гэтак: «Мова вялікай расейскай нацыі — магутны сродак паразумленьня усіх народау нашай радзімы. На расейскай мове думаюць і гавораць, як на роднай, мільёны людзей розных нацыянальнасьцяу. Вялікая расейская мова сталася нявычарпальнай крыніцай узбагачэньня мовау усіх народау Савецкага Саюзу».

Як выглядае на практыцы гэтае «узбагачэньне» нерасейскіх мовау, чытаем у тым-жа нумары «Правды»: «На XX Тбіліскай гарадзкой партыйнай канфэрэнцыі сакратар ЦК КП(б) Грузіі тав. Чарквіані, асноуваючыся на працах тав. Сталіна аб языкаведзе, падняу пытаньне аб сучаснай грузінскай літаратурнай мове. Ен гаварыу аб неабходнасьці адгарадзіць сучасную грузінскую мову ад праніканьня засьмечваючых яе архаізмау, неабаснаваных нэалягізмау і штучных наватворау».

Пасьля абвешчаньня выжэй успомненага артыкулу Сталіна стала агульна ясным, што мэтай Саветау ёсьць ня толькі русыфікацыя мовау нерасейскіх народау, але за ейным пасярэдніцтвам поунае іхнае зьнішчэньне й замена іх адзінай мовай расейскай. У працэсе агульнай русыфікацыі, якая усільваецца з кажным годам, асабліва, а навет перадавое займае месца вынішчэньне мовау нерасейскіх народау, каб такім шляхам зьнішчыць і гэтыя народы, як апрычоныя нацыі. Трэба сьмела глянуць праудзе у вочы й сказаць адкрыта, што паколькі абнаглелы паход расейска-бальшавіцкага шавінізму супраць мовау ёсьць небясьпечным для народау навет неславянскіх, мовы якіх належаць да зусім іншых моуных групау, патолькі зьяуляецца ён жахліва грозным для славянскіх народау, г. зн. беларускага й украінскага.

Усё вышэй сказанае павінна прымусіць нас глыбака задумацца над тэй вялізарнай небясьпекай, якая загражае сяньня беларускаму народу. Мы павінны знайсьці магчымыя для нас сродкі абароны перад злачыннай Сталінскай палітыкай, ськіраванай на поунае зьнішчэньне беларускае мовы і замену яе расейскай, каб потым растапіць у «вадзіным расейскім моры» і сам беларускі народ.

Беларускі народ на бацькаушчыне, які знаходзіцца пад крывавым тэрорам акупанта, мае абмежаваныя магчымасьці бараніць сваей роднай мовы перад ейным вынішчэньнем. Затое поуныя магчымасьці рабіць гэта маем мы, беларускія эмігранты. У вадказ на Сталінскі зьдзек над нашай мовай мы павінны з асаблівай настойлівасьцю рупіцца пра ейную крыштальную чысьціню і бараніцца перад засьмечваньнем яе чужымі уплывамі, асабліва небясьпечнымі у умовах эміграцыі. Наш найвялікшы нацыянальны скарб — родную мову мы павінны старанна перахаваць на выгнаньні й не дазволіць ей заразіцца чужымі ей уплывамі, каб потым прынесьці з сабой назад у нашую вызваленую Бацькаушчыну. Дык памятайма вешчыя словы бацькі нашага нацыянальнага адраджэньня Францішка Багушэвіча: **«Беларусы, не пакідайце мовы Вашай беларускай, каб ня умерлі!»**

Завастрэньне на Далекім і Блізкім Усходзе

(Заканчэньне)

Карэя ня ёсьць толькі пралёгам да трэйцяй сусьветнай вайны, але першай ейнай фазай.

2. САРВАНЬНЕ ПЕРАГАВОРАУ У ТЭГЕРАНЕ

Адначасна із сарваньнем перагаворау у справе перамір'я у Карэі дайшло да вялікага завастрэньня сытуацыі й на Блізкім Усходзе — у Іране. Бо у той-жа самы дзень, г. зн. 22 жнівеня, былі сарваныя перагаворы між ангельскім і пэрскім урадамі у справе іранскае нафты.

Ангельска-іранскі нафтовы канфлікт узьнікнуу у сувязі з праведзенай 20 сакавіка сёлета нацыяналізацыяй іранскага нафтовага промыслу й вялізарных нафтовых багацьцяу гэтага краю, якія былі да гэтага часу эксплятаваныя Ангельшчынай цераз Англа-Іранскае Нафтовае Таварыства. Нацыяналізацыя, як і выплываючыя зь яе далейшыя пастановы, былі праведзеныя іранскім урадам галоуна пад націскам публічнае апініі іранскага народу, які, кіруючыся нацыянальнымі матывамі, імкнецца поунасьцю унезалежніцца ад умешваньня у нутраныя справы Ірану чужых гаспадарствау.

Калі спробы палагоджаньня канфлікту, ведзеныя Англа-Іранскім Нафтовым Таварыствам, якім кіруюць ангельцы, з іранскім урадам ня далі ніякіх вынікау, у Тэгеран выляцеу спэцыяльны амбасадар прэзыдэнта Трумана Эвэрэль Гарыман, які, пры помачы аутарытэту ЗША, намагауся давесьці да зьліквідаваньня непаразумленьня у духу брытанскіх інтарэсау. Гарыману на столькі удалося залагодзіць сытуацыю, што Ангельшчына магла выслаць у Тэгеран урадавую дэлегацыю на чале зь лёрдамахароньнікам пячаці Стоксам 4 жнівеня сёлета дзеля вядзеньня далейшых перагаворау. У працэсе гэтых перагаворау Стокс падау 13 жнівеня іранскаму ураду свой праект, зложаны з васьмі пунктау. Важнейшыя дамаганьні гэтага праекту наступныя: Вялікабрытанія вызнае нацыяналізацыю іранскае нафты з тым, што будзе створанае брытанскае таварыства дзеля прадажы нафты, якое будзе мець права закупу іранскага нафтовага сыр'я і іншых прадуктау на працягу 25 год. Гэтае таварыства будзе мець пяршынство закупу перад рознымі іншымі. Яно паклікае тэхнічнае кіраунiцтва для прадукцыі нафты, якое будзе падпарадкаванае нацыянальнаму іранскаму нафтоваму таварыству. Гэтае таварыства для прадажы нафты будзе купляць ад іранскага нафтовага таварыства нафту па такой цане, якая дасьць ей даход роуны з даходам іранскага нафтовага таварыства. 15 жнівеня іранскі урад адкінуу агельскія прапазыцыі, заяуляючы, што далейшыя перагаворы могуць прадаужацца толькі пасьля згоды брытанскае дэлегацыі на высьненьне трох наступных пунктау: 1. Іран згаджаецца прадаваць ангельскаму таварыству толькі такую колькасьць нафты, якая патрэбная для заспакаеньня патрэбау самой Вялікабрытаніі, пакідаючы сабе вольную руку у прадажы нафты іншым краінам, 2. палагоджаньне фінансавых забавязаньняу абодвых бакоу і 3. палагоджаньне умовау працы ангельскага тэхнічнага пэрсаналу у іранскай нафтавай прамысловасьці.

У цэлым радзе далейшых паседжаньняу, у якіх прыймау удзел і Гарыман, не удалося дасягнуць згоды. Тады прадстаунік Вялікабрытаніі зьняу свае прапановы з парадку дня, узалежніушы далейшае прадаужэньне перагаворау ад згоды іранскага ураду перадаць кіраунiцтва нафтовай прамысловасьці Ірану брытанскаму генэральнаму дырэктару. Не атрымаушы згоды й на гэты праект, Стокс 24 жнівеня пакінуу Тэгеран і адляцеу у Лёндан. Дзень пазьней пакінуу Тэгеран і Гарыман, радзячы іранскаму ураду усё-ж такі узнавіць перагаворы на базе ангельскіх прапановау. Адначасна адбываецца эвакуацыя ангельскага нафтовага тэхнічнага пэрсаналу зь Ірану.

Такім чынам англа-іранскія перагаворы у справе нафты былі сарваныя, хаця ня выключана яшчэ магчымасьць, што яны будуць узноуленыя. Прыбыушы з Тэгерану у Лёндан Стокс заявіу карэспандэнтам, што паводля ягонага перакананьня існуе магчымасьць узноуленьня перагаворау і давядзеньня іх да задавальняючага для абодвых бакоу канца. Гэтак сама прэм'ер міністрау Ірану Масадэк у пісьме да прэзыдэнта Трумана зацеміу, што перагаворы могуць быць узноуленыя, калі Вялікабрытанія прыйме іранскія прапановы.

Трэба зазначыць, што англа-іранскі спор за нафту мае вялізарнае значэньне ня толькі эканамічнае, але й ваеннае. Нафтовыя рафінэрыі у Абадане зьяуляюцца найвялікшымі у сьвеце, зь якіх ня толькі Ангельшчына, але за ейным пасярэдніцтвам і уся заходняя Эуропа чэрпае амаль увесь свой нафтовы запас. Таму эвэнтуальная страта для Захаду іранскіх нафтовых крыніцау вельмі адмоуна адбілася-б на ягонай абароназдольнасьці.

3. У СЬЛЕД ЗА ІРАНАМ І ЭГІПТ

Вялікабрытанія знаходзіцца сяньня пад прэсыяй вялізарных клопатау ня толькі у Іране, але так сама і у Эгіпце, дзе апошнім часам дайшло да паважнага завастрэньня узаемадачыненьняу між абодвымі краямі. Эгіпт дамагаецца вываду ангельскага вайсковага гарнізону із зоны Суэцкага каналу, завёу абмежаваны рух караблёу цераз Суэцкі канал і патрабуе прылучэньня да Эгіпту Судану, які знаходзіцца сяньня пад ангельска-эгіпскім пратэктаратам. Апрача усяго гэтага, эгіпскі прэм'ер і міністар замежных справау Магамэд Саля-Эдын-Бэй паведаміу аб адкліканьні брытанска-эгіпскага пакту аб дапамозе з 1936 г., заключанага тады на жаданьне Эгіпту дзеля ягонае бясьпечнасьці перад загражаючай фашыстоускай агрэсыяй. Беспасярэдняй прычынай гэтага адкліканьня мелася быць заява брытанскага міністра замежных справау Морысона з 30 ліпеня, у якой Морысон назвау заведзеныя Эгіптам абмежаваньні руху караблёу цераз Суэцкі канал «безадказнымі» і што дамаганьні эгіпскага ураду вываду ангельскіх войскау з зоны Суэцкага каналу «не знаходзяцца у ніякіх дачыненьнях да рэальных падзеяу сяньняшняга дня».

23 ліпеня было апублікаванае асьветчаньне эгіпскага ураду, у якім абвінавачваецца Вялікабрытанія, што яна заяуляе сваю гатовасьць бараніць сілаю свае міжнародныя забавязаньні на Блізкім Усходзе. Далей прыпамінаецца, што асьветчаньне Морысона з 30 ліпеня замкнула дзьверы для далейшых перагаворау у справе рэвізыі англа-эгіпскага пакту з 1936 г.

Англа-эгіпскае непаразумленьне яшчэ ня вылілася у такую форму, як англа-іранскі спор, аднак ёсьць падставы думаць, што яно можа завастрыцца у бліжэйшай будучыні й прынесьці для Вялікабрытаніі паважныя клопаты.

4. НА ПЯРЭДАДНІ ПАДПІСАНЬНЯ МІРНАГА ДАГАВОРУ ЗЬ ЯПОНІЯЙ

4 верасьня сёлета распачнецца у Сан-Францыско канфэрэнцыя у справе падпісаньня мірнага дагавору зь Японіяй. Да удзелу у канфэрэнцыі запрошана 53 гаспадарствы, зь якіх 47 асьветчылі, што яны возьмуць удзел у канфэрэнцыі. Індыя й Югаславія заявілі, што яны у канфэрэнцыі удзелу ня возьмуць. Праект мірнага дагавору зь Японіяй зьяуляецца далёкім ад рэванжу або помсты над гэтым краем, будучы апрацаваным у духу наданьня Японіі як найбольшых правоу і поунага вызнаньня ейнага сувэрэнітэту. Гэта сьцьвердзіу між іншым сам прем'ер міністрау Японіі Ешыда, які у пісьме да галоунакамандуючага ЗША на Далёкім Усходзе генэрала Рыджвэя выразіу падзяку амэрыканскаму народу за праект мірнага дагавору.

Справа мірнага дагавору зь Японіяй ужо мае за сабой цікавую гісторыю. Прыгатавауча працы над ім ужо трываюць цэлы год, якія можна назваць «11-цімесячнай мірнай канфэрэнцыяй», як сьцьвярджае урад ЗША у свaей ноце у гэтай справе да ураду СССР.

Год таму назад, калі ня было магчымасьці дасягнуць згоды й адзінства у справе мірнага дагавору зь Японіяй, было даручана рэспубліканскаму дарадніку міністра замежных справау ЗША Джону Фостэру Далесу правесьці пэртрактацыі з паасобнымі гаспадарствамі у справе умовау мірнага дагавору. У працэсе гэтых пэртрактацыяу і дыскусыяу і паустау праект мірнага дагавору, які потым быу ізноу прадстаулены зацікауленым гаспадарствам. Пасьля гэтага быу ён у сувязі з заувагамі і засьцярогамі паасобных гаспадарствау яшчэ раз зрэвідаваны. Савецкі Саюз адмовіуся тады узяць удзел у гэтай «Мірнай канфэрэнцыі», якая адбывалася не пры зялёным стале, але у форме перагаворау з паасобнымі удзельнікамі й пісьмовай вымены думак.

Таму было запраўднай сэнсацыяй нядаунае паведамленьне Савецкага Саюзу, што ён возьме удзел у канфэрэнцыі у Сан-Францыско. Некалькі дзён пазьней паведамілі аб сваім удзеле Польшча й Чэхаславаччына. Што Саветы маюць намер у Сан-Францыско праводзіць сваю дэструкцыйную кампанію, сьветчыць між іншым тое, што савецкая дэлегацыя мае прыбыць у складзе аж 30 асоб, як і тое, што, як усьцяж паутарае савецкае радыё й прэса, Савэты пададуць на канфэрэнцыі свой собскі праект мірнага дагавору зь Японіяй. Есьць пэуным, што Саветы будуць імкнуцца сарваць канфэрэнцыю, у найлепшым выпадку адлажыць падпісаньне мірнага дагавору на неазначаны тэрмін, пры гэтым будуць яны старацца выкарыстаць канфэрэнцыю, як трыбуну для сваей прапагандовай акцыі. У першую чаргу яны пастараюцца выкарыстаць становішча некаторых усходніх гаспадарствау, якія, будучы непасрэдна пацярпеушымі ад японскай інвазыі, будуць дамагацца церазьмерных адшкадаваньняу з боку Японіі.

Судзячы з усяго, заплянаваны Саветамі манэур гэтым разам ня удасца. Урад ЗША у сваей ноце ураду Савецкаму Саюзу ужо заявіу, што канфэрэнцыя ня будзе задзержывацца над умовамі мірнага дагавору, бо гэта было ужо зробленае на працягу апошніх адзінаццаці месяцау. На парадку дня стаіць справа толькі падпісаньня мірнага дагавору і што Саветы, калі яны хочаць унесьці свае прапановы, маглі гэта зрабіць раней. Гэтак сама прэзыдэнт Труман ужо неаднакратна заявіу, што мірны дагавор зь Японіяй будзе падпісаны, ня гледзячы на удзел у канфэрэнцыі Савецкага Саюзу.

* * *

Як бачым, у важнейшых міжнародных падзеях апошняга часу Эуропа адыйшла на задні плян. Галоуная увага свету зьвернутая цяпер на Далёкі й Блізкі Усход, дзе разыгрываюцца падзеі першараднае вагі, ад якіх можа залежыць далейшы лёс усяго сьвету. Усе азнакі паказваюць на тое, што міжнароднае напружаньне усьцяж будзе павялічацца, супярэчнасьці між Захадам і Усходам выказваюць тэндэнцыю далейшага завастрэньня. А таму генэральны зудар між дэмакратычным Захадам і камуністычным Усходам здаецца быць няухільным.

(—іч)

АБН АДХІЛЯЕ СУПРАЦОУНІЦТВА З КЕРЭНСКІМ

Як падае амэрыканская газэта у нямецкай мове «Нойе Цайтунг», 23 жнівеня сёлета адбылася у Мюнхэне прэсавая канфэрэнцыя АБН, на якой Цэнтральны Камітэт АБН ад імя 22 задзіночаных у ім паняволеных бальшавізмам народау выказау сваё становішча у дачыненьні да створанага Керэнскім зь пяці расейскіх палітычных арганізацыяу г. зв. «Савету Вызваленьня Народау Расеі». Украінскі дэлегат у АБН рэд. Зэнон Пэлэнскі ад імя задзіночаных у АБН народау заявіу, што паняволеныя бальшавізмам нерасейскія народы ня бачаць ніякае магчымасьці супрацоуніцтва з г. зв. «Саветам Вызваленьня Народау Расеі», так як гэты Савет прэтэндуе пасьля зьнішчэньня бальшавізму заняць месца сяньняшніх валадароу Крамля. Керэнскі задзіночыу пяць расейскіх палітычных групау з мэтаю прадаужаньня расейскае імпэрыялістычнае палітыкі пры поуным запярэчаньні аснауных мэтау задзіночаных у АБН народау — стварэньня іхных незалежных гаспадарствау.

АМЭРЫКАНСКАЯ ЗАМЕЖНАЯ ПОМАЧ АД ЗАКАНЧЭНЬНЯ ВАЙНЫ

Задзіночаныя Штаты Амэрыкі выдалі ад 1 ліпеня 1945 г. да 1 красавіка 1951 г. у рамах праграмы замежнае дапамогі роуна 31,4 мільярдау далярау. Найвялікшую помач атрымала Заходняя Эуропа, для якой прыпала 20,4 мільярдау далярау на гаспадарскія й 0,6 мільярдау на ваенныя мэты. Вялікае значэньне мела таксама дапамога для Далёкага Усходу, якая выражалася агульнай сумай 5,3 мільярдау далярау. Замежная помач для Усходняе Эуропы агранічвалася толькі да першых паваенных гадоу.

Таксама у новым 1951/52 бюджэтным годзе атрымае Заходняя Эуропа ад Задзіночаных Штатау роуна 7 мільярдау далярау замежнае помачы.

ЦЭНТРАЛЬНАЯ РАДА НАЦЫЯНАЛЬНЫХ КАМІТЭТАУ

19 ліпеня сёлета адбылася у Мюнхэне пленарная зборка Нацыянальных Камітэтау іншанацыянальных Уцекінерау у Нямеччыне, на якой была заснаваная Цэнтральная Рада Нацыянальных Камітэтау Замежных Уцекінерау у Нямеччыне. Шляхам выбарау быу паклікаіны Выканаучы Камітэт Рады у наступным складзе: Еган Мадызэ (эстонец), Др. Густау Гэныэй (мадзяр), Зэнон Пэлэнскі (украінец), Станіслау Мікіцюк (паляк) і Радован Паповіч (югаслау).

У Цэнтральную Раду уваходзяць усе большыя згуртаваньні замежных уцекінерау, між імі й Беларускі Нацыянальны Камітэт у Нямеччыне, дзейнасьць якіх расьцягваецца на усю Нямеччыну і зь якімі дагэтуль супрацоунічала ІРО. Цэнтральная Рада будзе заступаць інтарэсы чужынецкіх уцекінерау перад нямецкімі уладамі й адпаведнымі інтэрнацыянальнымі арганізацыямі.

Да Беларускага Грамадзянства на Чужыне

Ужо трыццаць чацьвёрты год беларускі народ вядзе гераічнае змаганьне з расейска-бальшавіцкім імпэрыялізмам. Гэтае змаганьне ня спыняецца; наадварот, яно больш вастрэе, бо вырашальны дзень недалёка.

Мы, беларусы на эміграцыі, уважаем сябе таксама за змагароу супраць расейскага бальшавізму, дарма, што сяньня ня можам дапамагчы нашаму паняволенаму народу із зброяй у руках.

Каб кроу беларускіх паустанцау ня была праліваная надарма, каб яна у будучыні нарадзіла плён у выглядзе Беларускай Незалежнай Дзяржавы, сьвет павінен ведаць, за што змагаюцца й чаго хочуць беларусы. А змагарная паустанская Беларусь сяньня ня мае вольнасьці слова. Але гэтую вольнасьць слова мае беларуская эміграцыя. Дзеля таго яна павінна быць вуснамі нямых, абаронцам пакрыуджаных, галасьнікам тых, што змагаюцца.

Паколькі справа прапаганды й друку сярод беларусау да гэтага часу была ненайгорш наладжаная, дык прапаганды навонкі аб Беларусі да гэтага часу амаль ня было. Захдні сьвет шукае аб нас матарыялау, пытаецца, хто мы такія й чаго мы хочам, за што мы змагаемся. Аб нас гавораць рэдка нашы прыяцелі, а найчасьцей нашы ворагі, якія заутра ізноу будуць старацца паняволіць нашу бацькаушчыну. Пара з гэтым скончыць. Ворагі нашы павінны перастаць гаварыць за нас і ад нас. Беларуская прабле́ма павінна нарэшце быць вынесеная на шырокую арэну, дамаганьні змагарнай Беларусі й яе голас павінны быць пачуты вольным сьветам у іх крыштальнай чысьціні.

Гэта можа зрабіць толькі сыстэматычная вонкавая прапаганда, гэта можам зрабіць мы — беларуская эміграцыя. І мы зрабіць гэта павінны.

Каб распачаць працу на шырокім полі вонкавай прапаганды аб Беларусі, група беларусау з Торонто, сабраушыся на паседжаньні 26 ліпеня, усебакова абмеркавала справу, пасьля чаго пастаноулена прыступіць да выдаваньня інфармацыйнага часапісу аб Беларусі на ангельскай мове. Часапіс меу-бы зьмяшчаць весткі аб жыцьці й змаганьні беларусау на паняволенай бацькаушчыне, насьвятляць нашую ідэалёгію, знаёміць чужынцау з нашымі асягненьнямі на полі культуры й гісторыі. Праектуецца выдаваць часапіс пад назовам „Голас Беларусі". Гэта добрая ініцыятыва можа быць праведзена у жыцьцё толькі пры поунай падтрымцы усей беларускай эміграцыі.

Канкрэтна, ініцыятыуны камітэт для выдаваньня інфармацыйнага часапісу аб Беларусі паангельску у складзе сп. сп.: К. Акула, В. Ш., М. Рачыцкі, В. Навіцкі і Я. Чорны, зьвяртаецца да беларускай эміграцыі з наступным:

1. Просіць усіх зацікауленых выказаць нам свае парады й пажаданьні адносна усіх пытаньняу, зьвязаных з часапісам.

2. Просіць беларускіх журналістых, палітычных і грамадзкіх дзеячоу прысылаць у ініцыятыуны камітэт матарыял: весткі з Беларусі, беларускае палітычнае змаганьне за незалежнасьць, гісторыя й культура. Просіцца, хто ведае мову, пісаць паангельску, хто ня ведае — пабеларуску. Зацікауленых просім навязаць лучнасьць з ініцыятыуным камітэтам для высьвятленьня усіх справау, зьвязаных з супрацоуніцтвам.

3. Просіць усіх беларусау, атрымліваючых весткі з бацькаушчыны, што могуць быць выкарыстаныя для прапаганды, перасылаць іх на адрыс камітэту.

4. Просіць усіх беларусак і беларусау пасьпяшыць з матарыяльнай дапамогай на выдавацкія мэты. Выданьне часапісу пацягне за сабой аграмадныя кошты і можа быць зьдзейсьнена толькі пры рэгулярнай фінансавай дапамозе з боку усіх беларусау.

5. Просіць перасылаць у рэдкалегію усякія чужыя часапісы й газэты, дзе пішацца аб Беларусі. Гэта паможа нам адлюстраваць адносіны чужынцау да нас.

6. Просіць перасылаць у рэдкалегію здымкі й малюнкі, што маюць прапагандную вартасьць, як напрыклад із збройнага змаганьня за незалежнасьць.

Ініцыятыуны камітэт, зьвяртаючыся з гэтым да беларускае эміграцыі, ясна здае сабе справу, што выданьне рэгулярнага інфармацыйнага часапісу паангельску будзе зьдзейсьнена толькі тады, калі будзе забясьпечана яму поуная падтрымка усяе беларускае эміграцыі.

Пастараймася-ж, каб голас змагарнай Беларусі быу пачуты!

Ініцыятыуны Камітэт

Увага! Усю карэспандэнцыю у сувязі з часапісам просіцца кіраваць на адрыс: **K. Akula, 270 Clinton Str. Toronto, Ont. — Canada.**

НОВЫ АДРАС БЕЛАРУСКАГА НАЦЫЯНАЛЬНАГА КАМІТЭТУ (БНК)

Гэтым падаецца да ведама, што новы адрас Беларускага Нацыянальнага Камітэту у Нямеччыне ёсьць наступны: Weißruthenisches Nationalkomitee, München 22, Herzog-Rudolf-Straße 49/III.

БЕЛАРУСЫ У САВЕЦКІХ КАНЦЭНТРАЦЫЙНЫХ ЛЯГЕРАХ У НЯМЕЧЧЫНЕ

Польская газэта «Дзеньнік Чыкагоускі» за 14 сьнежаня 1950 г. падала наступную вестку:

«Уцекінеры з савецкага канцэнтрацыйнага лягеру Захсэнгаузен (савецкая зона Нямеччыны) падаюць навочныя паказаньні, што у Захсэнгаузэн і іншых савецкіх канцэнтрацыйных лягерах знаходзяцца ня толькі немцы, але таксама й грамадзяне Савецкага Саюзу й суседніх сатэлітных краінау. Між вязьнямі ёсьць вялікая колькасьць беларусау, як цывільных, гэтак і вайсковых. Вайсковыя складаюцца пераважна з былых ваеннапалонных, што былі інтэрнаваныя у Нямеччыне. Цывільныя вязьні — гэта былыя прымусовыя работнікі у Нямеччыне падчас вайны. Многа зь іх адмовілася вярнуцца у СССР. Былі яны рознымі спосабамі вылауленыя, найчасьцей подступам, і умешчаныя у канцэнтрацыйных лягерах савецкіх».

Беларусы, не забывайце Вашае Бацькаушчыны!

«Бацькаушчына» летніцкай поштай

Чытачы «Бацькаушчыны» у заакіянскіх краінах (ЗША, Канада, Аргентына, Аустралія, Новая Зэляндыя, Вэнэцуэла й інш), да якіх прыходзіць газэта зь месячным або й большым спазьненьнем, могуць яе атрымліваць хутка лётніцкай поштай, аплачваючы 30 амэрыканскіх цэнтау за адзін эгзэмпляр, а у краінах паза ЗША — іхную раунавартасьць у мясцовай валюце на адрас нашых Прадстауніцтвау у дадзеных краінах. Газэта ім будзе высылацца лётніцкай поштай толькі тады, калі Адміністрацыя атрымае ад нашых Прадстауніцтвау паведамленьне, што дадзеныя падпішчыкі пераслалі ім вызначаную аплату.

Дык карыстайце з нагоды хуткага атрымліваньня «Бацькаушчыны»!

НОВЫ АДРАС РЭДАКЦЫІ Й АДМІНІСТРАЦЫІ «БАЦЬКАУШЧЫНЫ»

Гэтым падаецца да ведама, што ад гэтага часу адрас Рэдакцыі і Адміністрацыі «Бацькаушчыны» ёсьць наступны: München 22, Herzog-Rudolf-Str. 49/III

На гэты адрас просім кіраваць усякую карэспандэнцыю і грошы для «Бацькаушчыны».

ПРАДСТАУНІЦТВЫ «БАЦЬКАУШЧЫНЫ» ПАЗА НЯМЕЧЧЫНАЙ:

1. **У Бэльгіі:** Mr. Karas Leonid, 8, Place Hoover, Louvain, Belgique.
2. **У Ангельшчыне:** Mr. Lasuk Aleksander, 174, Finborough Road, London, S. W. 10, England.
3. **У Францыі:** Mr. Symaniec Vladimir, 15, rue du Ltn. Boncour, Neuilly s/Seine, France.
4. **У ЗША:** Mr. B. Danilowich, 222 Suydom Street, New Brunswick, USA.
5. **У Канадзе:** Mr. Joseph Corny, 270 Clinton Str. Toronto, Ont., Canada.
6. **У Аргентыне:** Asociacion Bielorusa en la Argentina calle Coronel Sayos 2981, 4 de Junio prov. Buenos Aires. Argentina.
7. **У Аустраліі:** Mr. Jackievic Donat, 60 Fisher Street, East Brisbane, Q-ld, Australia.
8. **У Вэнэцуэлі:** Dudzickj Vladimir, Crucesita a San Miquel 74, Caracas, Venezuela.
9. **У Новай Зэляндыі:** Mr. Karanieuskj Marjan, Burns Izonse, Mosgiel, New Zeeland.

Непастрэдна з гэтых прадстауніцтвау просім суродзічау выпісваць «Бацькаушчыну» і там-жа разьлічвацца за газэту.

ЦАНА «БАЦЬКАУШЧЫНЫ ПАЗА НЯМЕЧЧЫНАЙ

1. ЗША	15 цэнтау
2. Канада	15 цэнтау
3. Вялікабрытанія	1 шылінг
4. Францыя	40 франкау
5. Аустралія	1 шылінг
6. Аргентына	2 пэзо.
7. Бэльгія	5 франкау

Ува усіх іншых краінах раунавартасьць 15 цэнтау ЗША за 1 эгзэмпляр.

З прычыны дэвізовых абмежаваньнау у Нямеччыне грошы за «Бацькаушчыну» з усіх краінау паза Нямеччынай просім перасылаць на наступны адрас:

Mr. Jan Zaprudnik, 8, Place Hoover, Louvain, Belgique.